

ئادقم سمیث

Adam smith

خاندنهك د نابوريا بازاری دا

بهرهه فکرن : کامل وزنه
وهرگیران : نزار احمد بامرنی

په رتوك : ئادهم سمیث (Adam smith) / خاندنهك د ئابوريا بازاری دا
Adam Smith Case report in bazaar economization

پیدا چونا داریشتنی و سه رپه رشتیا په روه ردهیی : حسین بن حمزه

چاپا نیکی : 2007 به غدا - اربیل - بیروت

به رهه فکرن : کامل وزنه

وهرگیان : نزار احمد بامرنی

نأورهك (إشارة)

- بوو بدهستنه ئانینا فی پهرتوکی بهرله فکهری هاندان بئان لیئزفگهرین خاری کریه :**
- د . عزمی رجب - مبادئ الاقتصاد السياسي ، دار العلم للملايين ، بيروت 1964 ج 1 .
 - د عبدالرسول سلمان ، معالم الفكر الاقتصادي ، شركة الطبع والنشر الأهلية ، بغداد 1966 .
 - فؤاد دهمان ، محاضرات في المذاهب الاقتصادية الكبرى ، مطبعة جامعة دمشق 1959 .

پیشه‌کیا وەرگیری (مقدمة المترجم)

ل پيشی من دقیا ئەز بدەمه خویاکرن کا بوچی من ئەف پەرتوکه ژ پەرتوکخانا عەرەبی ژبو کوردیکرنا وی هەلبژارت ؟ پی نه قییت دانەری وی یی ناقدار و ناسیار دوازی زانیاریا نابوری و نابوریا سیاسی دا ئادەم سمیت (Adam smith) یی کو دەیتە هژمارتن سەرورەری فی خاندنگەهی ، ئەو کە ئە پوری وی هیلائی دناف پەرتوکین خودا نه خاسمه ئەوا ناقدار ب (هەینین مللەتان (یان سامانی مللەتان) - ثروة الامم) گرنگترین هزرۆبیرو بوچونین وینه بین کو وی دناف فی سامانی دا بوو مروقایه تی هیلائی ، (کامل وزنه) یی کو دق خاندنیدا بەرهه فکری وژی وەرگرتین وهه قبه رکر دگەل بوچونین نابورزانین لپه ی وی هاتین مینا (جون مینارد کینز) وچه ندین دن و دگەل پیداجونه کی لسه ر نابوریا زانستی . ئەفا مه دایه خوهیا کرن ئەگەرین زانستی بوون کو ، ئەز پالدایم بوو وەرگیرانا فی پەرتوکی ئی ئەگەرەین دن بین سیاسی ژی هەبوون کو په یوهندی ب باردوخی و پیدافی و خاستین فی سەردهمی یا هە ی کو کوردستانی ههوجهی پی هەین نه خاسمه وهکو کورد بەرهه قیا خو دکەن بوو دانانا ژیر خانه کا پیشه سازیا توند و ئافاکرن نابوریه کا ئازا وموکم و بهیز ئەقه ژی ئانکو (هه بونا سەری درافی (سەرمايه داری) و ژیر خانه کا نابوری یا بهیز) پینگاشین سەرکهینه بوو دامه زراندا دهوله ته کا نوی و خودان پاشه روژ ، ئی دق پەرتوکیدا ئادەم سمیتی (Adam smith) وهکو دایه خویا کرن باوهری بو وی چیبوو کو ژیدەری بهای کاره نه سروشته ، و هیرش کره ل سەر هەمی وان ئاسته نگین (حکومه تان) ئیخستینه دژبه ر به ربه لاقبونا سنعە تکاری (پیشه سازی) ، ههروهسان باوهری ئانی کو ژیان دجیهانا نوی یا پیشکه فتی خاز - یا لوی جهی که رسته و خزمه تکاری ئی دمشه بن - و پیدافی ب پیک گوهارتنا به ردهوام و قه بون و گه شه بوونا بازاران ونه هشتنا هەمی ئاسته نگان به رامبه ر بورینا که رستان .. ههروهسان ئادەم سمیتی (Adam smith) ی دیت کو به رفه ژیان خه لک هاندایه کوخو پشت به ست بکه ن و پالده نه لسه ر ریزه یا کاری به ره همدەر بووی دی یی نه به ره همدەر ، کاری به ره همدەر ئەو که رستین نابوری بین

ماددی و بهادران نهوین کارینا فه گوهاستنی تیدا هه بیت چونکه نهو بنه ما نه بوو ودرارکنا هه ر جفاکه کی یه .

به ره فه که ری فی پهرتوکی (کامل وزنه) نه ف خاندنه پتر بهاکریه ژبه روی دفی پهرتوکی دا چه ندین بهر بنیاتین فه لسه فی بین نویکار ژانیا ریا نابوریا نوی دگهل پیدا چونه کا کورت لسه هه ردوو بنه مایا (مذهب)؛ نازادیا که سوکی (الحرية الشخصية) و نابوریا نارهسته کار (الاقتصاد الموجه) شروفه کرینه و نمونه بوو وی چه ندی به ره فه کرینه ، و داوی ب پیناساندنا نابوریا زانستی دنییت یا کو هزرو بیرین پیشه نگ ژبوچفاکین مروقایه تی وکه سان پيشکيشکرین ، و نهو دهوله تین کو که رستین سه ره کی و هه یینین (سامانین) سروشتی بکیماتی هه یین و یین کو پالدان لسه ری پهیره وی کرین نهون بهری بنیاتی ژبو نأفاکرنا کومه لگه هان و پیشقه برنا وان به ره ف پایین سه ره کی دنابوریا جیهانیدا دچن . نها کوردستان وهکو روی خوی سیاسی و نابووری ب ته فگهر دنا ف سیسته می نوی فیدرالیزمی دا دینیت لی ژبوو نابوریا خویا نازاد سیسته می بازاری نازاد پهیره و کریه . و نها نهو نیمناهیا لکوردستانی پتر دهره ت دایه سه ردرا فکاری نشتمانی لی نه گهر تا فی سه ر دهی حکومت نه کاریبیت وان ناسته نگین دهینه رویدان بهرام بهر وه به رهینه ران چ لسه ر ناستی ناقحویی بن یان یی ژدهر قه یی بن ، پیدقیه حکومتا مه پتر نازادی بده ته نابوری و نه خاسمه دوا ری نأفاکرنا پیشه سازی دا چونکه پیشه سازی تنی نهوه نابوریا ملله تان گه شه و نأفه داندکته ، پیشه سازی پیدقی بکاری یا هه ی وکاری پیدقی بده ستین کارکه ریا هه ی . نه م دکارین وان زانیا ریین نابورزانان بومه پهیره و کرین د خاندن و تیورین خودا بو پیشقه برن و نأفاکرنا نابوریه ک مه زن وتوند و بهیز بجه بینین ، نه خاسمه کوردستان بهه یینین خویین سروشتی چ پترولی بن یان کانزایین دن بن یا دهوله مهنده و دکاریت سه ردرا فکاره کی بهیز ژی دابینبکه ت ژبوو فی مه ره می و پیشقه برنا که رتی تاییه تی نیشتمانی وهاندانا چیکرنا کارگه هان بوو به ره هم ئینانا که رستین پیته یی و پرکرنا هه وجه یین خه لکی ژشان پیویستان و ته فگهر کرنا بازرگانیی و ده فه هریین بازرگانیین نازا ژبوو فی مه ره می په ییدا کرن دیسان نأفاکرنا پروژین دیراندنا پترولی ، و به ندانان ژبوو دابینکرنا و زا نه لکتریکی و سامانی چاندنی و ماسی بخودانکرنی و پشت

بهستن ب هه یین خو یین سروشتی و دورکه فتن ژنانینا ژدهرفه یی کو دبیته نه گه ری
رهفاندنا درافی بها گران بوو ژدهرفه ی ولاتی .

نادهم سمیت (Adam smith)

خاندنهك لسره نابوریا بازاری

(قراءة في اقتصاد السوق)

پیشه کی (المقدمه)

نابوریا رامیاری (سیاسی) زانسته که ژانستین جفاکیین نوکار، نهوین پیتهی ددنه مروقی دهه می ناوایین بزاقین مروقایه تییدا. نابوریا سیاسی ددهست پیکیدا وهک کومه کا ناموژگاری و پیژانین و چاره سه ریین زانستی بین بیروکشانین نابوری پیشکیشی خورتکاران دکرن، ژبو هاریکاری پیدانا وان بوو ریقه برنا کاروبارین حوکرانیی.

بوو نیکه مین جار نابوریا سیاسی وهک زاراق د پهرتوکا نیکی نهوا نفیسه ری فرهنگسی (نیتیان دی مونتریتیان) ی لسالا (1615) لب ناه و نیشانین ((نامه یهك د نابوریا سیاسی دا) هاتیه بکارنinan. و دهست ب پیشقه چونه کا دانبرکی (تدریجی) کر تاکو بنگه هیین زانستی بین سه ره کی ل دهستیپکا نیفا دوی ژ چهرخی هه ژدی هاتینه بنه جهکرن، ژ نه گه ری هه ردوو خاندنگه هیین نه ریتی (چاقلیکه ر)؛ خاندنگه ها (فیزیوگراتی ل فرهنگسی و خاندنگه ها نینگیزی ل به ریتانیا) نابوریا سیاسی ((نهو زانسته یا کو پیتهی ددهته هه می ناوایین روکارین بزاقا مروقایه تییدا یین گریدان ب ذراقین نابووری و یاساین زانیارین و یقه و دیاردین نابورین هه قری دگه ل فی بزاقکاری دا هه یین)) (1) . ژنالیه کی دیقه، بزاقا نابوری هه ولدانه که بو ریژکرنا تشتان دهین بکیرهاتی، وب ناوایه کی کو هه می پیدقیین مروقی بجه بینیت.

نابوریا سیاسی دسیسته مین سه ردراقکاری (سه رمایه داری) دا وهک دهربرین ((خاندنه کا بزاقکاری مروقی و کومکارانه، ژبو وهرگرتنا پاره کی پیدقی بوو دابینکرنا ژیارا خو، وبنه جهکرن وان پروژین خو نهوین نارمانج ژی مفا وهرگرتنیت یان بوو دابینکرنا پیدقیین خو یین هه مه رنگ)) . به لی درژیمین سوشیالیستی دا نهو ((خاندنه کا بزاقکاری کومکار و تاکه که سانه ژبوو بنه جهکرن پروگرامی نابورین نه خشکیشار. (2) زانیاریا نابوری، وهکو ته قایی زانستین دن، پالدانی لسره قانونین زانستی دکهت بین کو گریدانه کا تاییهت پیقه هه می، نه ری ما قانونین نابوری بقی مانایی هه نه؟

نابورزان لسهرقی بریاری دجودا جودا بوون ، ل وی دهمی کو ههردوو نابورزانین بریتانی ، (جون ستیوارت میل) و (فرد ماریشال) وهسان راگه هاندبوو کو (یاساین نابوری نه دزانتی نه ، چونکو دهویربینیا خودا ناگه هنه ناستی یاساین زانستی کو دنیاسینه ب زانستین سروشتی (3) ، نهوان قانونین نابوری دپله کا نافیندا دناقبهرا زانستین خورسکی بین کیتر بهریکی هه ی وهکو زانستا رهوشا باراھی (کاش و هه وای) دانان، وناقیلینان : (قانونین نیزکرنی یان بین بهره چونی (الاتجاهیه) ، لی تیمین دن ژ نابورزانان راگه هاندن کو : (نابوریا سیاسی زانسته که پری شروفه کرنا مانا زانستی ، و قانونین وی بین زانیاری ژی چ جوداهی دگهل قانونین دن بین زانیاری نهوین ناسیار دهمی زانستان دا نینن) (4) ، وژشان که سان نهوین نه شاهه گوتین نابورقانی فره نسی (لویس بودان) بوو .

(2) ههر نه و ژیدهر ، پ 21.

(3) ههر نه و ژیدهر ، پ 22.

(4) ههر نه و ژیدهر ، پ 23.

وژنالیی خوڤه (لیون ولراس) ی جوداهیهك دناقبهرا نابوریا تیوری وجیهه جی کرنی ، و نابوریا کومه لایه تی یان سیاستا نابوری دیتبوو ، وهسان دا ناساندن کو زانستی نابوری تنی نابوریا تیوری بخوڤه هه دگریت نهوا شروفه کرنا دیاردین نابوری دکه ت و قانونین گشتی ژی دردنیخینیت . (نابورزان) د لیکولینین خودا پیدافی بریکین لیکولینین زانستی یا هه ی دا بگه هنه نه نجامین هه ژی ، وڤه داندهر کرنا (اکتشاف) راستی و قانونین زانستی .

دوو ریکن سهرکی هه نه کوپرانیا زانستان ل دوی دچن نهوژی نه هه نه :

نیکه م : ریکا ژیدهر کرنی (الاستبایطیه) یان دهستکه فکرنی (الاستنتاجیه) : نه ف ریکه دهستپیدکه ت ژوه گره کا (گریمانه کا) گشتی یان یا هه لبه تکی یان نهوا دان پی هاتیه دان ، نانکو نهو دهستپیدکه ت ژگشتیا یان هه مه کیا دا بگه هیته پرتان (بهشان) و دیاردین تاکه که سی (الفردیه) .

دوووم : ریکا فە خاندنکی (الاستقرائية) یان ری - زانیی (الاستدلالية) : ئە ف ریکە لپە ی پەیرهوەکی دژبەر دچیت یی کو بریارا خاندنی ل سەر دیاردین تاکە کەسی وەکە ف د دەم و جینگە هیئ ژیک جودا دا رادگە هینیت وزیرە فانی کرنا پیشکە فتنا وان دکەت ، وژی خو فە گوازتەن بو دەر خستنا چەند بەر بنیاتین گشتی ئەوین بخو فە فە دگرت و ل سەر جیبە جی دین .

((چەند ئابورزان ئاموژگاریی دکەن فان هەردوو ریچونا دگەل ئیکدا کوم بکەن ل سەر فی شیوازی دیارگری :

- 1) دیتنا دیاردین ئابوری و فە خاندن وزیرە فانی کرنا بارا پتر هژماران ژی .
- 2) دانانا وەگریت (گریمانان) بکیرەتای دەر باری رویدانا فان دیاردان و فیرا گە هشتن ژوان بوو بەر بنیاتەکی گشتی ب ریچونا خاندنکی .
- 3) لدوماهیی دەر ئە نجام بو بنه مایین لایەکی ژ بنه مایین گشتی ب ریکا ژیدەر کرنی (الاستنباطية) (5) لی دگەل فان هەردو ریکاندا چەند ریکین دن یین هاتینە بکارنانین ئەوژی ئە فە نه :

سەر ژمیری ، تویراندنن تاکە کەسی یان یین کوم .

ئابوریا سیاسی زانستەکی نوی چیبویه ، ئەورا یا پیدقیه پالدانی ل سەر چەند زانستین دن بکەت بو پیکهاتن و پیشکە فتنا خو وەك زانیاریه کا دەرونی ، وروشتی ، وقانونی ، وجوگرافی ، و دیروکی ، و بیکاری ، و تەکنیکی .

ئابوریا سیاسی ئاورین هە میان رادگیشیت ، چ ل دەزگە هیئ تاییەت یان یین گشتی بن ، وەك دەیتە زانین لە هەر وەلاتەکی و سەر دەمەکی ئابوری پەیکەری تشتوکی (مادی) و زیندیی جفاکین مروقایە تیینه ، چونکە گرییدانه کا مکوم یا ب مروقی فە هە ی و ئەو رهوشە که ژ رهوشین چالاکیین وی .

دیروکا ئابوری چەند ئابورفانین ب ناقو دەنگ داینه ناساندن ، لی ئادەم سمیت (Adam smith) دەیتە دەست نیشان کرن دانەری زانستی ئابوریا نوی و مەزنترین شەنگستەیه ژ شەنگستین خاندنگە ها (چاقلیکەرە) یان ریازا ئابوریا سەر بەست (ئازا) ، ئادەم سمیت کییه ؟ و چ رول ددانانا بنه مایین پیشەکی یین زانستی ئابوریدا هە بووینە ؟

وتا چ راده هزرو بیرین وی یین نابوری دگهل رهوتین نوی یین زانستی نابوری
وسیسته ماجیهانگیری ریک دکه فن ؟

نهف نامیلکه بزاقیدکته کو تیشکه کی بیخسته سهر وان هزرو بیرین نابوری یین نادم
سمیتی (Adam smith) دهرباری کاری ، بهای ، نرخ ، به لافکرئی ، قازانجی و
چهنده کین دن . داین پیش کیشکرئی . سمیتی دچارچوقی تیورین خودا بزاقکرن ، ژبوو
تیکهل کرنا بیروکا پاره کرنا کاری و پیشخستنا هیژین بهرهمدهر دگهل سهروهه
که سوکی ، دیسان داخازی کر که پاندنا دهسه لاتداریا دهوله تی کیترئی بهیت د وان
کاروبارین وهراربونا نابوری و نهوین پیشکه فتنا وی لاوازکار دکته .

(5) د . عزمی رجب ، المصدر نفسه ، ص 25 - 26 .

نهف نامیلکه چهنه دین بهر بنیاتین فهلسه فی یین نوی ژانباریا نابوریا نوی دگهل
پیدا چونه کا کورت سهر هردوو ریازین : نازادیا که سوکی و نابوریا نارهسته کار (الموجه)
پیشکیش دکته ، وداوی ب پیناساندنا نابوریا زانستی دینیت یا کو هزرو بیرین پیشهنگ
ژبوچقاتگه هین مروقایه تی و که سان پیشکیش کرین ، و نهو دهوله تین که رستین سهرکی
و هینین (سامانین) سروشتی بکیماتی هین وین کو نهون بهری بنیاتی ژبو نفاقکرنا
کومه لگهان و پیشقه برنا وان بهرف پایین سهرکی دهن د نابوریا جیهانیدا ، یین کو
پالدان سهر فی پهیره وی کرین .

نادم سمیت (Adam smith)

نادم سمیت یی ل سکوتله ندا ژدایک بووی ، ل کوليجا غلاسکو خاندیه ، وبارا پتر ژژیانا
خو وهک ماموستا ل کوليجا نه دیمبوره و غلاسکو بریه سهر . ل سال (1776) په رتوکا خو
سامانین مله تان (ثروة الامم) به لافکر ، لیکولینین خو لسهر (نه گهر و په سنا) فان
هینان (سامانان) کربون . وی په رتوکی گوهرینین گرنگ دمیژوویا نابوریا سیاسیدا کرن
، وهاته هژمارتن سهر وی دهی وهکو دهستی که ک ژبو دانانا سیسته می سهرمایه داری
(سهر درافکاری) هاته هژمارتن ، لی زانباریا نابوری ژانبارین دن یین جشکی هاته ژیک
جودا کرن .

دقیٰ پھرتوکا خودا (سمیت) ی گرنگیہ کا مہزن دابو توخیبانا ژیدہریٰ ہینی (اثرۃ) وریکین دابہ شکرنا و بہ لافکرنا وی دناف جفاکی دا ، وریکین بہریککرنا بازرگانیٰ وچاوانیا بہریہاکرنا کاری ودابہ شکرنا وی ، وزیدہباری وان لیکولینین پھیونندی ب نازادیٰ و وی دەستیٰ نہینی ییٰ کو پشکداریٰ د پالدا نا بزاقا نابوری و ہاندانا بہرہم ئینانیدا دکھت ، دھندور پاریزتتا دہولہتیٰ ، بہ لکو دویر ژ مایتیکرین وی یین راستہ و خود بہریک کرنا کاری دا . (سمیت) دہاتہ ناسین بہزرو بیرین خویین تویژکار پتر ژ پرانی ہزرقان و نابورقانیں لہر وی دەمی دا ، نہو بابہ تین نابوری یین پیدا چوی ہوکاریہ کا گرنگ ہہ بو دہریک کرنا زانیاریا نابوریا سیاسیدا .

نادم سمیت دہیتہ ہژمارتن ئیک ژ پیشہنگین لیبرالیہتا نابوریا نوی ، ودانہریٰ سیستہمیٰ سہرمایہ داری و زانستیٰ نابوریا سیاسی نوی ، بیرو باوہریا وی ب سیستہمیٰ بازاریٰ نازا وپیدانا نازادیا تہواو بوو کہ سان دوازیٰ سہرہدہریا وان د نابورینیدا ، و ببوو پیشہکی بوو وەرار و گہشہ پیدان و بہرفرہی ژیانا نابوری . نادم سمیتی (Adam smith) دپہرتوکا خودا (سامانین مللہتان) دایہ خوہیاکرن کو سامانیٰ ہر مللہتہکی دہیتہ پیمان بچہ نندین شیانین وی یین بہرہم ئینانیٰ ژبوو چیکرنا کہرستین ژیک جودا ، پیشہریٰ سامانیٰ لدہف وی ببوو بہرہم نانینا کاری ییٰ کو دوجاری ہند لی دہیت نہ گہر ہاتو نہف کارہ ہاتہ دابہ شکرنا ، دیٰ بسپوری دکارین بہروکیدا ہیتہ دیارکرن پشتی دابہ شکرنا (کردارا) فی کاری ب تنیٰ بوو چہند بہروکین دن (بہشین دن) یین ناسانکار ، وی دەمیٰ ہہر کریکارہک وی پشکا تابیہت بخوفہ دیٰ بجہ ئینیت ژکاری ، زیدہتر ژبہرہم نانینا کومہکا کریکاران .

سمیت دویٰ باوہریبیدا بوو کو ہہ فرکیا مروقی و حہزین وی ژبوو چاککرنا رھوشا درا فکاری و دابینکرنا مفایٰ کہ سوکی نہون بووینہ پالدهریٰ بزا فکہر بوو ہہمی رھفتارین وی . نادم سمیتی نہو پیٹھہندی دناقبہرا مفایٰ کہ سوکی دچھاکیدا ورھوشا نابوریا تیدا دژیت دا شروفہکرن ، لی دیت کو نہو بہرژہوہندیا خوتایی و مفایٰ کہ سوکی دبیت بہیتہ نالگورکرن بوو مفا ژئی وەرگرتنا ژینگہہی و جفاتگہہا مروفت تیدا دژیت . سمیت دبیزیت : کو ((سنعہتکاری ییٰ ہشیارہ لہر چاککرنا بہرہمیٰ خودا پترترین فروتن ہہبیت

وباشترین بهال بازارى وەرگريت ، وئەو بقی کارى تنى هزرا مفایى خوئیى كه سوکی وسەرگرتنا خو یا تاییهت دکەت ، بهئى ئەو دەهەمان کاتدا خزمەتەکی پیشکیشی کومه لگه ها خود دکەت ، چونکه ئەو بکارهکی رابویه کو مفایى گشتى تىدابیت (1)

(1) فؤاد دەهان - محاضرات في المذاهب الاقتصادية الكبرى ، دمشق 1959، ص 74.

به رژه وەندیا پیشه کاری هزربینه کی دده تن لسه ر پرانی رهوشین دن یین کو مروفت داخاز دکەت نارمانجه کی ژى بجهبیتیت دخزمەتکاریا به رژه وەندیا كه سوکی یا مروفتی بخودا بیت ، بهئى دەهەمان کاتدا ، ئەو کار پشکداریی دوه رارکرن و گه شه بوونا بزافکاریا نابوری و گه شه بوونا کوملگه هی و پیشکەفتنا وئى دا بکەت ، لشرده فیک گه هشتنه کا بیی خوی (بی دەستی - عفوی) په ییدادبیت دنافه را هه ردوو مفایین گشتى و تاییهت ، یا هه ژى گوتنییه ئەگەر چ پیگیر نه بن بو راوه ستاندنا به رژه وەندیا كه سوکی دی به رژه وەندا گشتى زیان فیکه فتى بیت ، بهئى هه بوونا چەند خوراگران د بزافکاریا نابوریدا هه لچونا مفایى كه سوکی توخییداردکەت وهك سیسته می هه فرکیی یی کو بزافا هاتو چویا دراقتی و فه گوهاستنا وی به زتر و ناسانکارتر لی دکەت دخزمەتا هی زین به رهه م نینانى و پشکداریی دزیده کرنا مفایى گشتى دا دکەت .

سمیت (smith) دوه لاتەکی پری بزاف و لقینا نابوری و فه گوهاستنین بازرگانیدا دژی ، نه ل ده فه ره کا چاندنیدا بوو کو پالدانی ب ناوایه کی پری لسه ر کاری دعه ردیدا بکەت ، بو نمونه وه کوره وشا قی کاری ل فرهنسا هه ی ، ژبه ر قی ئیکی باوه ری بو چیبوو کو کار ، ونه ک سروشت ، ژیدهری بهایه ، و هیرش لسه ر هه می ناسته نگین میرگه هان (حکومه تان) کریه و ئیخستینه دژبه ر به ربه لاقبونا سنه تکاریی ، هه ر وه سان باوه ری ئانى کو ژیان دجیهانا نو یا پیشکەفتى - لوی جهی که رسته و خزمەتکاری دمه بن - پیدقتی یا هه ی ب پیک گوه ارتنا به رده وام و فه بینا لسه ر بازاران ونه هشتنا هه می ناسته نگان به رامبه ر بورینا که رستان . بهئى پالدان لسه ر سامانى سروشتی وه کوزیری و یین دن کارینا هاندانا پیدقتی ژبوو ئافاکرنا نابوریی نه بوویه . چونکه خوشکرنا ژیانا خه لکی پالدانی لسه ر ریژه یا کاری به رهه مده ر دکەت بووی دی یی نه به رهه مده ر ، کاری به رهه مده ر

نه وکه رستين نابوری بين ماددی و بهادر نه وين کارينا هه گواستنئ تيدابيت نه ون بنه ما بوو وهرارکړنا هر جفاکه کی .

ناده سميتی پرسياردکر نه وچ تشته بهرئ مروقی ددته پيرابوون ب بهرهمدهرپه کا تاييه ت ؟ نه فا داويي مه گوتی ناکو (بهرهمدهری) چاوان دی کارينا هه فسه نگیئ نيخيته دناقههرا پيدفيين جفاکی و پيدفيين خويين که ساتی ؟ سميتی (smith) باوهری نه بوو بفراتيا هه بوونا ريقه بهرپه کا ناقه ندی يان هر چ کارتیکرينن سياسه تا چاقلیکه ر لسه رهوشا نابوری . فان پرسياران وچه ندین دن ناده سميت پالدا داکو ياسيا بازاری ب داريژيت ، نه ورا وی هزر ب نه و دبیژنی دهستی نهینی يان یی نه بينه درکر ، و هسا دانا کو مفایي که سوکی و سوزداری به لکو بهه فرا پالدا دانی دکهن بهره ف وی چه ندی کو پرانیا جاران ريچونی دگهل بهرژه وهنديا کومه لگه هی بجيت .

پرتا نيکی

کارژیده ری هه ينييه (سامانيه)

(العمل مصدر الثروة)

ناده سميت (Adam smith) ی نارمانجه کا بنه مایي بو زانستی نابوری دانا ، نه وژی که هشتن بوو سامانی ، و نه و دوی باوهرييدابوو کو نه هه چه نده دهیته بنه جهکرن ب هه ردوو توخمان (بزنانان - عناصر) نه وژی بهرهم وکار . وگوت (هوکاری) سهرکی یی کو هاريکاریا زيده بوونا چه ناداتيا بهرهمی دکه ت بسپوريه يان دابه شکرنا کاریه .

ونه هه زيده بوونه سامانه کی ديتريی سهررژک (فانض) په ييدا دکه ت هاندانا هه می پيدفيين ملله تی دکه ت . و چونکه پيشخستنا کاری وپاره کرنا وی دبیته نه گهرئ زيده بوونا وی بهرهمی نه وی پيشکه فتنا جفاکان تا فی سهرده می پی دهیته پيشان .

له ذاتيا بجهنانينا کاری دگهل مه زاخين کيمتر بو بهرهم نينانی دبنه نيشاندهرين نابوريه کا بهيز بهرامبه ری دی یی لاواز ، پاشان جودابوونا دهوله تين بهيز ژيين دن بين لاواز .

چونکو زانیاری وروه شه نبيريا پيشکه فتن خازیی دوو بنه مایين سهره کينه ژبوو پيش که فتنا هر جفاکه کی ، ژبه ر فی نيکی ناده سميتی هه قبه ری کر دناقههرا دهوله تين

دہولہ مہند ب ہینین سروشتی بہ لیٰ خہ لکیٰ وان دژیانہ کا ہہ ژاری و پھیشانی دا دژین ، وہک دہولہ تین کیشوہریٰ نہ فریقیا نہوین ہینین سروشتی بین مہزن ہین بہ لیٰ گہ لیٰ ویٰ تیگہ ہین بہرہم ئینانیٰ و رھوشہ نیری نہ بوینہ دا دکارینا ویدا بیت بہرہدوامیٰ دہہ فرکیین فی چہرخی دا بکہت ، زیدہ باری وان نالوزی و ناستہ نگین سیاسی بین توش دبیت .

نہو دہولہت تاکو فی سہرہمی بین د رھوشا ہہ ژاری و ژبنچونیٰ دا دژین ، بہ لکو ہندہک دہولہ تین دن بین بچویکتہر بین گہ ہشتینہ ناستہ کیٰ پیشکھفتی تر ژ بہرہرہییٰ ودہولہ مہندیٰ و پیشکھفتن خازیٰ .

نہو دیارہ تنیٰ - وہکو سمیتی (Smith) ئیشارہت پیٰ دای - تیرا ہہیہ کو وی بہ لگہی بدہت کو سروشت و کہرتین ویٰ چ مفاہ نادہن بیٰ کاری ب بسپور نہویٰ ژیدہرین سروشتیٰ بہرہم دئینیت و درافی ددہت .

سمیت (Smith) دویٰ باوہریٰ دایہ کو کار نہوہ ژیدہریٰ درافی ویٰ دوماہیکیٰ نانکو (دراہ) نہو (بہرہمہ ییٰ کو کار دہہ خشیت ، وچہ ناداتیا وی یا لسہر دو ہوکاران راوہستیایی ؛ ئیک ژوان چہ ناداتیا وی کاریہ ییٰ مللہت پیش کیش دکہت ، یان ب ناواہیہ کیٰ دروستتر ریژہیہ کہ ژویٰ چہ ناداتیٰ ہہ مہر ہژمارا دانیشٹوانان نہوین وی بہرہمی دحون ، چہ ندین نہو ریژہیہ یا پتربیت نہو ولات دیٰ ییٰ دہولہ مہندتربیت و مللہت تیدا بہرہرہی دژیت ، و چہ ندین نہو ریژہ یا بچویکتہر بیت - ہہ فکیشان دگہل ہژمارا دانیشٹوانان - نہو ولات دیٰ ییٰ ہہ ژاربت و ژیان تیدا دیٰ یا پھیشانبیت (2)

لقیرہ بہرہم نانین دہیتہ راوستیان لسہر ریژہیا وان کہ سین کاریٰ بہرہم دکہن و ریژہیا بیکاران ژرنا وزہ لاما وزارویا و پیران . لیٰ ہوکاریٰ دوویٰ نہو بہرہمہ ییٰ کو کار یان ہیژا بہرہم مدہریا وی دئینیت ، ژبہر فی ئیکیٰ نہم دبینین نہو گہ لین دہستیایی (بدائی) نہوین ہمی کہ سائین وان کار دکہن ہمی د رھوشہ کا ہہ ژارییدا دژین ، بہ لیٰ گہ لین جھاکین باژیرقانی بریژہیہ کا بلندتر ژ بہرہرہییٰ و دراہ ہینیٰ خوہشیٰ دہن . ، دگہل ہہ بوونا چہند ریژہیان ژ بیکاریٰ ، نہو ئیہ کہ دگہ ہریتہ فہ بوو ہیژین بہرہم مدہریٰ و چاوانیا بکارنایننا درافی (سامانی) دناہہ دانکرنا جھاکیدا وہکو پتر

ليدكته ژ بهرهمدريا كاري و دهيليت ب هيتر و بشيانترلي بيت ژبوو ناقارنا ساماني

(2) نادم سميت (Smith) - هينين ملهتان (ثروة الامم) .

نادم سميت (Adam Smith) گوتنا خوه يا بناق و دنگ ((سنعتهي دهمبوزان)) بكارنيت دما دبيزيت : نهو كاركهري لسهر چيكرنا في سنعتهي و بكارنينا ناميرين وي نه هاتبيته راهينانكرن ، نهو نه شيت چ راهيناني دكاري دا بكهتن ، خو نه گهره مي شيانين خوژي ب مهزيخت نه شيت پتر ژ دهمبوزهكي دروژيدا چيكهتن . سميت (Smith) پيدا دچيت و دبيزيت نهو ريكا نهف بهرزهونده پي دهيته بكارناني ((بوو مه دياردكته كو كار نه تني سنعتهكاريه كا توخيبيداه ، بهلكو نهو وي هاتيه دابهشكرن لسهر چهند بهشان : زلامهك تيلي دشدنيت ، نيكي دي راست دكته ، يي سيي دبريت ، وي چاري سهر وي سهر كوت دكته ، وي پينجي تيژدكته و بهرهمدكته بو هه نگرنا سهركي ... (3) .

هوسان بوو مه خويا دبيت كو چيكرنا (دهمبوزي) دابهش دبته نيژيكي ههژده كرداران تاكو دهيته دروست كرن ، دهندهك كارگه هاندا بچهند دستين كيم بهرهمدبيت . لسهر وي چنديرا كو نهو كارگه ه نه گه لهك دپيشكهفتي بوون و هه مي نالافين پيدفي تيدا نه بوون ، به لي دكارينين واندا هه بوو پتر ژ چل وهه شت هزار دهمبوزان دروژيدا بهرهم بينن ، نهم دشين بيژين ههر كريكارهك دهيك چل وهه شت هزار دهمبوزان چيدكته ، نهم دشين بيژين ههر كاركهرك بتني دكاريت چار هزار وهه شت سهد دهمبوزان روژانه چيبكته . نه گهر سنعتهكاري پيدفي ب دابهشكرنه كا مه زن هه بيت دهه مي رهنگين به شين كاري دا ، لي سروشتيا چاندي كارينا زوربه يا فان دابهشكرنا وهر نا گريت . و سميت (Smith) دفي بواريدي دبيزيت ((گه لهكا بزه همه ته كو مروف بريارا ژيك جودابووني دناقبهرا كاري شماني وكاري چاندهقايي گه نموكان بكهت ، ههر وهكو دشيت برياردهر بيت لسهر جودابوونا دناقبهرا سنعتهكاري دارتاشي و ناسنگهري ، نهري نهو كييه عهردى دگيليت و

بهره‌فدكته تيان سه خبير دكته ، و نهو كيبه توقي دهاقیت ، و نهو كيبه گوليپن وی دچنیت . لی پرانیا جاران كه سه‌كي بتنییه بشان كاران همیان رادبیت (((4) سمیت (Smith) ی دیت كو ملله‌تین پتر شهنس هه‌ی ددهوله‌مه‌ندی دا بسهركه‌فتینه لسهر دراوسیپین خو دپیشه‌سازی دا نه كو دچاندنی دا ، چونكي بهره‌مدهریا چاندنی چ جوداه‌ی دبه‌رفره‌هی وجوری وی دناقبه‌را ددهوله‌تا هه‌ژاریان یا ددهوله‌مه‌ند نا هیته کرن ، وبه‌لگه لپه‌ی سمیت (Smith) ((گه‌نمی پوله‌ندا وهك هه‌ف بهایه دگهل گه‌نمی فرهنسا دنه‌رزانی دا ، و هه‌ردوو دوهك هه‌فن دجوری تازه‌تی دا لسهر وی چه‌ندی كو فرهنسا ژ پوله‌ندا به‌ینین خو پیشكه‌فتی تره و ددهوله‌مه‌ندتره (5)

به‌لی ددهوله‌تا هه‌ژار دشیت هه‌فرکی دگهل ددهوله‌تا ددهوله‌مه‌ند بکته دکیم بهایی چاندنی وتازه‌تیا وی دا . به‌لی نهو نه‌شیت بگه‌هیته وی وپیشه‌سازی وی ((نارمیشی (نارمیشی) فرهنسا باشتره و نه‌رزانتزه ژ نارمیشی ئینگلته‌را ، چنکو چیکرنا نارمیشی ، لب‌وان باجیت کومرکی بین بلند نه‌وین هاتینه سه پاندن لسهر نائینا نارمیشی كه‌رسته (خام) ، نه بکیر هاتینه دگهل كه‌ش و هه‌وایی (مناخ) ئینگلته‌را بدروستی هه‌ر وهك بکیر كه‌ش و هه‌وایی فرهنسا دهیت . به‌لی نامیرین کانزایی (معدنی) وبه‌ره‌مه‌ین هری چینی بین ئینگلته‌را بسهر هه‌می هه‌قبه‌رکرن دگهل هه‌مه‌ری خو بین فرهنسی دكه‌فیت ، و نهو نه‌رزانتزه گه‌لهك وبه‌ف شیانن ژ تازه‌تی و موکومی بوینه نه‌گه‌ری دابینکرن بهره‌لاقبوونا وان وسهرکه‌فتن بدسته‌خوفه نائیه لسهر سنه‌تکاریا فرهنسی (((6)

(3) هه‌مان ژیدهر .

(4) هه‌مان ژیدهر .

(5) هه‌مان ژیدهر .

(6) هه‌مان ژیدهر .

سنه‌تکاران سه‌خله‌تین دابه‌شکرنا کاری زانی ، له‌ورا وان هاریکاری پی نانی دریک‌خستنا بزاقین نابوری یین ژیک جودا . نادم سمیتی (Adam Smith) دیت كو نه‌ف دابه‌شکرنا دگه‌هیته پایین بلند دوه‌لاتین پلین بلند هه‌ین ژ پیشكه‌فتنی ، نو دبیریت

((چەند ژ سەنەتکارین جودا جودا هاریکاری پی دهیته کرن د هەر بەشەکی ژ بەشین سەنەتکاریا قەچنین کتانی و هری ، هەر ژ بەره مەدرین کتانی و هری ، تاکو وان یین رەنگ دکەن و ئەوین قەدهوسینن یان رەنگەرین بەره مین چینی و چیکەرین جەلکان)) (7)

لەپە دیتنا سمیتی (Smith) ، پاره کرنا کاری و بەره م زیدە کرن و گەشە کرنا سامانی (هەینان) پیدای ب :

ئیکەم : بازارەکی بەرفرەه کو کارینا مەزاختنا وی بەره می هەبیت پی کو هاتیە بەستە ئانین ژ ئەگەری دابەش کرنا کاری .

دووم : حکومەتەک کە سان و سەردراقی وان پەریزیت دا (دنیایا و ئارام بن) سەر پروژە و دراقی خویی هە ، ئەو مللەتین هاوولاتی خو و و بەره مینەری بیانی ئە پارین ، دی کیماسی د مەشەبوونا و بەره مینانی دا بینیت و کیم پی گەشتنا و هەرابوونی و پشکداری کرن د سیستەمی جیهانگیری دا ئەوی هاتیە ئاقرن سەر قان خوراگران : سەرهستیا تاکە کەسی و قانۆنەکا (بکیرھاتی) یا کو چاقدیری و گەشەبوونی بکەت سەر ژورکرنا (هاتنا) پاره و دراقی و دەرکرنا وی بی چ ئاریشە و ئاستەنگ رویدەن .

سێهەم : سیستەمەکی دراقداری باجین دادوهرانە و ناقەندی (معتدل) تیدا بەینە بەرچاقد کرن ، دا کو خودانین کاری ئە وەستین و نەبنە ئاستەنگ دریا بەرە لاقبوونا پروژە و و بەره مینەریا وان دا .

چوارەم : دابین کرنا ژیرخانە و قانونین دانای ژبوو مسوگەر کرنا سەری دراقی یین پیدای ژبوو ئاقرنا پروژان و نامیرو ئالاق پی بەینە دان ، زیدەباری دابین کرنا خواستین کریکاران و دراقتان وان د دەمی قەکیشان قوناغا بەره مەدری و پاشان بە لاق کرن و فروتتا وی ل بازاری .

ئەو سەردراق هەوجەیی ب سیستەمەکی پی هەمی کو سەرهستیا نابوری تیدا هەبیت ، چنکو خودانی سەردراقی (رأس المال) خوئینی (ئەز ئەزی) و مفا کە سوکی پی وی پال دەن

کو سره دهریا وی بهیته سه پانډن ب هندهک بهر ژهوه نډیان ، به لئ دویر نینه بګه هغه هه ډدوو دګه ل بهر ژهوه نډین جڅاکی نه ګه ر نازادیهک پی بهیته دهر فته دان دا دراقی خو بهرهم بینیت د بهرهمه مدهریین قازا نجهکا پتر ودا هپنانهکا چاکتر پی بدت .

وهندهک دوی باوهریی دانه کو نازادیا نابوری دی بیته نه ګه ری هه بونا بهرهمه مګرتنی (احتکار) ، ودی نه ډ کاره هه څرکیی بنبرکته یا کو ب نه بوونا وی بهرهم ناین دی پاشکه څیت ، به لئ نه وهیاتی وهه څرکیا دبازاریدا دناقبره بهرهمه مدهران دی پشکداریی دتوخیبانا مفایدا که ت ونه هیلانا بلنډبوونا بهای ، ل څرده نازادی دهیته ګریدان (7) هه مان ژیدهر.

ب جهننیا وان نه ریت وقانونین چه ز ژ نفاقرنا جڅاکی خودان شیان و دادوهر نه وی بهه څرک و څه ګر و پالدا ی لسهر بهرهمه مدهریی وفلیشانیی نه کو لسهر بهرهمه مګرتنی ، نمونه لسهر څی چه ندی نه و قانونین وهلاتین سرهمایه داری (سهر دراقکاری) داناین وی چه ندی قه دهغه دکهن کو بازرګان تفاقیی دګه ل نیک و دوو بګه ن لسهر نیک بهایی و فروتتا که رستان لڼ بهایی پی هاتی کرین چونکه نه ډ چه نده دبیته بهرهمه مګرتن (احتکار) ، ودبیته نه ګه ری بلنډبوون وکیم بوونا بهای ، هیزین بهرهمه مدهریی نه وی ن سهر دراقین (رسامیل) مه زن هه یان وان هیزین بهرهمه مدهریین بجویکتر پالده ته ژدهر څه ی هه څرکیی ، پاشان نه و هیزین سهر دراقکاری (الراسمالیه) نه وی ن خودانین سامان و بهرهمه مدهریی دزقرنه څه دا بهایه کی ګونجای دګه ل بهر ژهوه نډین خو بین که سوکی لسهر کیسی بهر ژهوه نډیا جڅاکی سه پینن ، نڅرده راقه یا (واتا) نازادیی ګریدایه ب چاوانیا شروفه کرنا وی کاچه نډین جیبه جیکرنا وی لسهر وهر ګرتتا جڅاکان و نفاقرنا وان دهیته کرن به لئ نه ډ هه څسه نګه دژیک جودانه دناقبره و لاته کی بووی دی .

پوخته یا (ناقشکا) ناخمتنی ، نه و نویاتیا نادم سمیتی (Adam smith) زیده ګری لسهر هزرو بیریین وی خاندنګه ها سهر به خو نه وه کو کار ژیدهری هه یی یه ، و بهانین (مهرجین) وی ګوتین کاری بهرهمه تر لیدکته و بهرهمه مدهریی بهیتر لیدکته . نه وی بهزو بیرین خو بین نوی ره تکرنا چه ند خاندنګه هی ن نابوری لسهر وی ده میدا کرن

وهك خاندنګه ها سروشتی یا ددیت کو کاری چاندنی نه وه بنگه هی فی سامانی ((کاری چاندنی ببهاتره ژکارین دیتر چونکه دو رهنج دګه هنه نیک نه وژی ره نجا جوتیاری دکاری خودا وره نجا سروشتی))

(8) خاندنګه ها بازرګانی نه ووا کاری بازرګانی ب بنه ما دانا .

(8) ده مان : هه ر نه و ژیده بهری نه ا

بسپوری دکارګرنی دا (التخصص فی العمل)

سمیت (Smith) زیده بوونا چه نداتیا کاری نه وی کو هه مان ژماره ژوی خه لکی پی رادبن پی کو ژنه گه ری پاره کرنا کاری هه دګیرینیته هه بوو سی رهوشین ژیک جودا :

نیکه م : پیشکه فتنا بیرګه ها (هشی) میشکی (ذکاء) کریکاری ژنه گه ری پیرابوونین دوباره کرنا به رده وام بین هه مان کاری ، بفراتی بده ستفه نینانا چه نداتیا فی کاری زیده دکه ت .

دووم : بده ستفه نینانا وی ده می دهیته بوراندن (مه زاختن) دنیف کردارا هه گوه استنی دا ، چونکه گه لهک یا بزه همه ته کو مروف بله ز ژوره کی کاری بهیته هه گوه استن بو جوره کی دی پی کو بهیته کرن لجهک دن و ب نامیرین ژیک جودا . هه رجار نه و گیروبوونا فیروونی کریکاری بی هیزدکته ت وی خیره ت دکه ت وچه نداتیا وی کاری نه و دشیت پی رابیت کی متر لیدکته ت .

سییه م : ناګه هیا کریکاری بوو ګرنګیا بکارن انینا نامیره ی ژبو ناسانګرن وله ذاتی دکاری دا .

سمیت (Snsmith) پیته دچیت ودبیریت ژنه نجامین پوزوتیف بین دابه شکرنا کاری نه ون کو مروف نیزیکتر دبیت بوو ګه هشتنا نارمانجه کا دیارګری نه گه ر مروف هه می شیانین خو بین هزرکی کوم بکه ت لسه ر نیک بابه ت .

هەر وەسان دابەشکرنا بەشین کاری بین هەمە جور لاسەر هژمارەك ژ کارکەرەن دی شیانین وان لاسەر داهینانی و فلیشانینی زیدەکەت ، بارا پتر ژ نامیرین کاری ئەوین بکارهاتین د پیشەیاندا هاتینە چیکرن ژلایی کریکارین سادە ، دەما وان هزرین خو کوم دکرن لاسەر پەیداکرنا ساناھی ترین ریک بو بجهانینا کاری خو .

نەمونه لاسەر وی چەندی ، سمیت (Smith) دبیژیت ((دوان ماکینین ناگری بیئت بەری هاندان ب خورتهکی دهاتهکرن دا راببیت بڤهکرن و گرتنا وی پی گەهوکی دناقبەرا مە نجه لی (مرجل) و لوله کی دا (الاسطوانة) و ئیکی ژوان خورتان دا هزرا خو ئەگەر وی تیلەك (سلك) ژ جهی دەستکی وی ئەزمانوکی یی کو بکاری - ڤهکرنا وی پیگەهوکی ژبو بەشەکی دی ژ نامیری - رادبیت ، ئەو ئەزمانوک دهاته ڤهکرن وگرتن بیی کو ئەو مایی خو تیدا بکەت . هوسان ئیکەك ژڤان پیشکەفتنن مەزن ئەوین هاتینە کرن لاسەر فی نامیری هەر ژ دەمی چیکرنا وی ، ئەو ژ ڤه داندەرکرنا (اكتشاف) خورتهکی بوو وی دڤیا کو ره نچکیشانا خویان وەستانا خویا تابیەت کیبکەت وکاری خو ئاسانتر لیبکەت . (9)

لی لاسەر ڤان هەمی بەها وەرگرتنن ئادەم سمیتی داینە دیارکرن دەرباری دابەشکرنا کاری ، هندەك مەترسی بین هەین رویدەن ژ ئەگەری ڤی دابەشکرنی ، وی دایە دیارکرنا کا چاوان دەینە چارەسەرکرنا و گوتی بو نەمونه ((پی رابوون ب کارەکی بتنی یی دووبارە و بەردەوام بو دەمەك دریز دی بیته ئەگەری وی چەندی کو مروڤ میشکی خو بکار نەئینیت ونەشیانا مروڤی بوو داهینانی یان فلیشانینی (الابتکار) یان رهوشا کاری خو چاکتر لیبکەت ، ل دوماهیکی نەیا دویره بگەهیتە پلەیهکی ژ ساوئلیکی و تینەگەهشتنی . ئەڤ چەندە ژی دبیتە دژبەر ناخفتنا وی لاسەر باشینن دابەشکرنا کاری و وهگریا (گریمانا) پیشکەفتنا کەسی و پیشخستنا رهوشا وی (10)

دناقبەرا ڤان هەردوو هزران کردارا پیشکەفتنی دگەل زانیاریی و مەشق کرنی دەیتە هەقبەرکرنا ، لی تشت نامینن (نەگور) بە لکو ئەو بەشەکن ژ لەشەکی ببزاف و لڤوک پیش دکەڤیت دگەل جودابونا دەمی و جهی ، ژئالی بەرهەمی کارکرنی و هزرکی و فلیشانینی ، بەرهەشکرنا بەردەوام بو کاری بە لکو کارکەری ژ بارهنگڤیی (کسل) و وهستیانی و بی

هه داریی دووردنیخت ، دی ناسویین وی میننه فهگری بو فیربونا تشتین نوی دا ب د خازکاریین فی سهردهمی رابگه هیت ، بهردوامیا دیشچونا فیربونی بویه به شهك ژیک ناهیته جودا کرن لسه ر پارستنا کاری . دهما زانیاریا کومپیوتهری هاتیه دکاریدا ، بو نمونه ، نهو که سین خو فیبری بکارنایننا وی نه کرین نه شیان بهردوامی بکاری خو بدنه ، هندهك جارن هاتنه تهنگا فکرن کو کاری خو بهیلن لسه روان چهند سالیین دریز بیین ژ شارهزایی و پیشه کاری را ، به لی ته کنولوجیا جوداهی خسته دناقههرا وان وشیانان وان بو بجهننایننا کاری وان . نهف چهنده وی را نا گه هینیت کو نهو نه شیان بخو کاره کی نوی بیینن یان پشکاریی دیشکه فتننا نابوریدا بکن ، نهو دراخی وان بخو کومگری دهما نهو فهرمانبه رین خودان بسپوری نهو پالداینه کو بخو وه به رهینانی بکن

(9) نادم سمیت : هه مان ژیدهر .

(10) د. عبد الرسول سلمان - معالم الفكر الاقتصادي شركة الطبع والنشر الاهلية ، بغداد 1966، ص 146 .

د چه ندین کومپانیا و پروژان بین کو بوو وان بهردهوامیا کاری دابین کری ، نهف چهنده ل نه مریکا ل دهستییکا به لاقبونا کومپیوتهری ل سالیین ههشتیان و نوتان ده ژ چهرخی بوری دا هاتبوریدان .

بهادهری لدهف نادم سمیتی (القيمة عند سمیت)

نادم سمیت ب تیگه ها خو لسه ر بهر بها کرنی نهوا دبیزنی بها دهاته ناسین ، یی کو وی دابه شکریه دوو جوران یی نیکی بهایی بکارنایننی نهوژی نیشاره تی ددهته بهایی که رسته ی بو وی که سی بکاردنیت یان کاری پی دکه ت ، لی جوری دووی بهایی گوهرینیی چونکه نهو بهایه یی کو پی دهیته گوهرین دبازاریدا . لقیره گه نگاهه توندبیت لسه ر بپردوزا (تیورا) بهای (القيمة) دناقههرا لایه نگیرین سه رمایه داریی (سهردراکاریی) ژ ناله کی و هاندهریت سوشیالیستی ژ ناله کی دن فه . سوشیالیست نه گهری بهای و ژیدهری وی دزقرینه فه بو کاری بتنی ، سه رمایه داری بزاقی دکهن کو گرنگیا سه رمایه داری د بهرهم نینانی و دچیکرنا بهای و پیکهاتین ویدا خواهیا بکن . (11)

کار دهرزا ئادهم سمیتی دا یی بنچینه بوو دهما دایه پیناسکرن بو پیکهاتنا جفاکی نابوری و وهراربونا وی ، ههر ووسان دا خوهیاکرن کوئو و تشتین بهادهرریهک مهزن دکارناینی دا هه ی بههرا پتری جاران بهایی وان یی گوهرینی کیتمزه یان ههر ئیکجار نینه و بهروفاژی ههر یا دروسته . نمونه لسهرفی چهندی دهما باسی گرنکیا نافی کری ومضایی وی ، بهئی وی هزر دکر ل وی ده میدا ، کوچ تشت بتشتهکی دی پی ناهینه کرین یان گوهرین .

نهفه وی ئیکی بنهجه دکهت کو زانیاریا نابوری دپیکهاتین خویین هزرکی و نایدولوژی قوناغین دهمکی و جهکی ودام ونه ریتین سروشتی وی ژینگه ها تیدا دژیت بهروفاژی دکهت . نهفرو بهری خودان بوو نافی وهک پیدفیهک سهرهکی یه ، دناقبهرا وی دا په یمان دهینه گریدان و دهولهت دهینه ئاقرن ومل که چبونا وان دهولهتان بوو ناشتی خازی دچیت یان جه نکبازی . زوربه یا ژوان ناریشین گریهست ژ نهگه ری نه بوونا نافیینه ، ههر نهف چهندا ل داوی مه دیارکری چ مه بهست نه بوون لدهف ئادهم سمیتی نوی دهی .

هزو بیرین نابوری هاتنه گوهرین دگهل پیشکهفتنا ته کنولوژی و دهولهت ب په یمانان و گوهرینکاریا بازرگانی و بزاقتنا فه گوهاستنا درافی و کردارا زیدهبونا بهرهمی و فلیثمایی هاتنه گریدان ، هزو بیرین نابوری بو نمونه به حسی وی چهندی کریه کو ههر زیدههیهکا لسه ر درافی چیدبیت دی بیته نهگه ری (زهخم بوونی) بهئی مه دیت هندهک بازارین جیهانی نهوین زیدهبونهکا مهزن ژ درافی تیدا په یدابوی ریژهیا فی (زهخم بوونی) تیدا هاته کیم بوون . وبهایی مضای دگهلدا کیم بو .

بهئی نهف هاوکیشه تنی لسه ر دهولهتین سهرمایه داری یین دهوله مهند نهوین شیان ههین دهوندر هیزا خوه یا نابوری و سیاسی و مایتیکرنین خوه یین لهشکهری دا بنهجه دبیت ، کو پیدفیین خوه ژ درافی دابین بکهن دهه مان کاتدا نهو ریژهیا وهراربونهکا بلند پپاریزن و نفی بونهکا (نزمبونهکا) خوهیا د بهاکاریین مضای و وکیم بهادهریی یا کو دبیزنی زهخمبوون (التضخم) * .

زقرینا مه بو پیقه ری بهای - هر وهكو سمیتی دیارگری - بوچ کهرستی بیت نه و دهیته هرمارتن ب چه نداتیا کاری کری د بهر همدهریا وی کهرسته ی دا . و نه گهر کار توخمه کی بتنی بیت یی کو مه زاخین بهر همدهریی پیك دئینیت د جقاتین سهره تایی (دهستپیک) دا ، ل وی دهی دی بیژینه بپردوزا بهای بپردوزا بهایی کاری . به لی نه گهر نه ف مه زاخه پیکهاتن ژبلی دراخی کاری ژ به هر هکا خودیی سهر در افکاری و به هر هک ژ خودیی نه ردی ، هر وهك د رهوشا کومه لگه هین باژیرقانی ، ل وی ده میدا بپردوزا بهای دی بیته بپردوزا مه زاخین بهر همدهریا گشتی .

بومه خو هیا دبیت کو کار پیقه ری گشتگر و نیکانه یه بو بهای یی کو بهاریکاریا وی نه م دکارین هه قبه ریا بهایین کهرستین جودا جودا ل هه می دم و جهان بکهین ، به لی نه و نه تشته کی تنی یه یی کو ب وی بهایی هه می جارن کهرسته پی بهیته پیشان چونکه ((دهمی پیدافی بودو جورین ژیک جودا ژکاری تنی نه و توخیدانا ریژه یا چه نداتیا کاری ناکه ت چونکه پیدافی نه و ژیک جودا بونا چه نداتیا ره نجکیشانی بهر چا ف بهیته و هر گرتن (12) . سمیتی نه و لوژیکا (المنطق) دبیزیت ((نه و په یوه ندیا دناقبه را بهای و نرخی دا هه ی ، ژئاله کی فه و نه و مفا یان هر چ هوکاره کی دی بیت یان بزانهك (عنصر) بیت چ په یوه ندی ب مه زاخین بهر هه م ئینانی یان ب بهر همدهری فروشیار نه بیتن ره تکر.)) چونکه بهایی کهرسته ی ناهیتن بیی خودانی بهر همدهری وی بخو (13) .

نرخ لدهف سمیتی (السر عند سمیث)

پشتی سمیتی تیورا بهای رافه کری ژژیدهرو پیقه ری و ی ، دان پی دا کو هر کهرسته کی دوو نرخی ههین یی نیکی نرخی راستی یه یان یی خورستی یه یی کو بهر دهوام هر بهایی خو بخویی هه ی ، ویی دی نرخی ناقکی یه (بسی) یان یی درا فیه نه وی دهیته گوهرین دگهل قانونا پیشاندان و داخازی (قانون العرض والطلب) و گوهرینکاریا نرخی پاران . سمیت دبینیت کو قانونا نیشادان و داخازکاریی روله کی چاک دله یزینیت یا کو دبیزنی هه قسه نگیا بی مای تیکه ر دناقبه را دوو توخمین بهر همدهریی و مشه خوریی دناق بازاریدا ((ل وی دهمی بهر هه م زیده ببیت پاشی چه نداتیا نیشاندهری زیده ببیت ژ چه نداتیا داخازکاریی نرخی دی هیته خاری ، و داها تانا وی مفایی بهر همدهران کیم دکه ت یان نه و دی

وان ئیخیته دزیاناندا کو بهرهمی خو بهراوهستینن داکو نهو چه نداتیا دهیته نیشادان کیم دبیت ، هه قسه نگی دزقریته قه دناقبه را بهرهمدیری و مشه خوری . نه قه ژئاله کی ، و ژئاله کی دن نزمبونا نرخی بیافی کریاری قه دکه ت بو هژمارهك پتر ژ داخازکه ران (14).

به لی نه ق هزرکر نه نهوا سمیتی پیشکیش کری هه لبهت هه ردهم بکیرناهییت ، دهما بهایی هه رتشته کی کیم دبیت داخازی لسه روی بخو زیده دبیت ژبه ر مشه یا کرینا وی تشتی لنگ خه لکی ، بهرهمدیر نه چار دبن کو بهرهمی خو زیده بکه ن دا پیدقیین وی قه باره ی ژ چه نداتیا داخازکری دابین بکه ن ، و دا ریروا ژیانا نابوری ژ بزفتنی نه راوهستینن . هه لبهت دیسان هه قری دناقبه را بهرهمدیراندا وان پالدهت هن جاران کو چه نداتیا وان که رستین ئاقیتین بازاری زیده بکه ن و بهایان کیم بکه ن ، ژبه ر داکو نه و ریژه یه کا بلندتر ژ مضای بکه ن .

سمیتی نه تنی رولی قانونا پیشاندان و داخازکاری د بونا هه قسه نگی دناقبه را بهرهمدیری و بهرهم خوری دا توخیبدارکریو ، به لکو نهوی به لاقکریو لسه رهمی رهوشان ، مینا هه قسه نگی دناقبه را ژمارا سه رژییری و چه نداتیا خوراکي ، و دگوت ((زیده بونا ژمارا خه لکی بیی کو دگه لدا چه نداتیا که رستین خوراکي زیده دبیت دی بیته نه گه ری کیم بونا خوراکي و پاشی هه بونا برساتیی و پری مرنی ، نه قه ژی دی بیته نه گه ری کیمبونا ژمارا خه لکی و قه گه ریانا هه قسه نکاتی دناقبه را وان و چه نداتیا خوراکي لسه ر وی ریژه یا تییدا هه ی)) . (15)

هه ر وهکو خوهیا د تیگه ها نابوریدا ، هه بونا زیده یا داخازکاری لسه ر هه ر که رستی هه بیت دبیتن بیته نه گه ری بلندبونا بهایی وی و بتاییه ت نه گه ر بهایی وی (که رسته ی) تییدا هاتبیته توخیبداکرن ، یان نه گه ر نیثیک بهرهم لسه ر هاتبیته گرتن بو نمونه : نه م دبینن کو بهایی نه لاسی ئاستی خو د پاریزیت به لکو دگه ل بورینا دهی بهایی وی بلنتر لیدهیت ، و نه گه ر ژقی چه ندی نهوه : کو نه لاس پارچه کا کیم هه بوییه (ناده) ودووه م هه بونا بهرهمگریی دناق بازاری نه لاسی دا ، دهما نه ق بهرهمگره بازاری مشتئ ژنه لاس نه که ن .

نفر پيشاندان ب سروشتيقه دهیته گريدان چونكه یی كو بهایی نه لاسی و پترولوی و گازا سروشتی توخیبداردكته هوکاری سروشتیه ، بهلكو تهكنولوجیا نوی یا هاریكابیت لسهركیمرنا بهایین وی ، بهلی كومیانیین بهرهه مگیری و زیده بونا بهرهه م خوری دبنه نه گهری توخیبدا نا هه بونا فی چندی . بومه خویا دبیت كو كه رستین سروشتی دگهل چراتیا نیشته جهان دبنه نه گهری بلندبونا كه رستین سهره کی ب تاییه ت وهكو سروشتی چهن داتیه كا توخیبدا ی ژی یا هه ی تیرا دهه کی دهست نیشانگری ژكاتی دكته .

سروشستی هندهك كه رستین تاییه ت بخوڤه هه نه ، ونه وه خورتکاری (تتحمك) لسهر بهایان دكته تن چ بلندی بیت یان نزمی ، وری دده ته به لاقبونا بهرهه مگیری ، چونكه كه رستهك ژ كه رستان هه بونا وی تنی جهه کی جوگرافی یی توخیبدا یی هه ی . بهلی نه و كه رستین هزا مروقی سازدكهن مروڤ بخو خورتکاری (یتحمك) لسهر بهاكرنا وان دكته یین كو پتر دخوجهن ویکیرهاتینه بو بهرهه مخوران ژ نه گهری ساناهیا بهرهه مدهركرنا وان ومشه هه بونا چهن داتیه وان .

تهكنولوجیا وزانستی نوی ب ریژه كا بلند هه بونا چهن داتیه مینهك (یه دهك) ژ هه بونا پترولوی و گازا سروشتی توخیبدارگریه ، ژ بهر فی نه گهری هه ر ده می بهرهه مخوری زیده دبیت بهایی وان به ردهوام بلندبیت زیده باری هه بونا چهن د هوکارین دن وهك درویشمه کی سیاسی و هیمنی وسایكولوجی .

لی دهرباری بهرهه مدهری ، زیده بونا داخازكرنا تهكنولوجیا هاتیه ناڤاكرن لسهر پشكداریا مروقی دپیش نیخستن و نامیركرنا تهكنیکان بویه نه گهری نزمبونا بهایان و داهینانی دبهرهه مدهری دا وپیشخستنا نامیران و نالاقین تهكنیکی . بو نمونه زیده بونا داخازکاری لسهر كومپیوتهری بویه نه گهری سهره کی دنزمبونا بهایی فی نامیری دا وپیشخستنا وی ژده می چیکرنا وی بهری بیست سالان دپلا دووی دا .

نه ف چهنده هه می نه لكترونیاتان بخوڤه هه دگریت چونكه لیکولینین زانستی نه وین

گریدان ب هزرو بیرین مروقی هه هه یین هن جاران هه قذری قانونا پيشاندان و

داخازکاری رادوهستیت ، هن جارین دن زیده بونا داخازکاری ، لسهر دوو دواراتیین ناڤین

(متوسط) و دریژ، دبت بیته نه گهری نه رزان کرنا نرخان و کومه لگه هی پری خوشیه کا نوی بکته تن.

لسهر وی چه ندیرا کو سمیتی بیروکا بهایی بکارناینی (القيمة الاستعمالية) پیش نه خستبو به لی وی تویرکاری (جهت) لسهر دهوله مهنیدی و هوکارین وی و تاییه تمهندی (بسپورینی) و دابه شکرنا کاری و گوهرینکرنی کربو.

هیژا به رهه مدهری به رفره بویه ژ نه گهری پیشکفتنا ته کنولوجی نهوا کو هاریکاریا زیده کرنا به رهه می و کیمرنا نرخان دکه تن. هندهک ولات وهکی چینی و نه ندونسیا و تایله ند نهوین چوینه دنیف جیهانا پیشکفتنا ته کنیکی و نالافکرنی دا به رهه می وان بلندتر لی هات ب ناوایه کی سهرنج راکیش و مه زاخین وان کیتر لی هاتن تنی مانه لسهر کری گرتنا کریکاران.

(11) د. سلمان / هه مان ژیدهر - لا پهر / 148

(زاخبون - تضخم)

(12) نادم سمیت سامانین مله تان.

(13) ده مان، ژیدهری بهری لا پهر / 83.

(14) هه ره نهو ژیدهر بخو/ لا پهر / 84 - 85.

(15) ده مان - هه مان ژیدهر، لا پهر / 85.

* زیده بونا بهایی که رستین کارخستوکی (مستهلکة) ژشیانین کرینی لجهم هاولاتیان فی کرداری دبیزنی (زه خمبون - التضخم)

تیورا به لافکرنی (نظریة التوزیع)

نادم سمیت ژبیردوza (بهای) دچیته بیربینا پاره کرنی، ((داکو داها تی و پاداشت و ههرسی هوکارین به رهه مدهری (کری، خویک، مفا) ناشکرا بکته تن و داکو هه ره هوکارهک ژوان هوکارین پشکداری د به رهه مدهری دا کرین توخیب دار بکته تن)). (1)

(Smith) یی خوجه نینه لسهر بیربینه کی بتنی نهوا تاییه تی ب درافی قه هه ی، به لی (بیربینا درافی ژیاربورینی - subsistence theory of wages) نهوه یا

بهره لاقه د نقيسينين ويدا . نه ه بيربینه دده خويا کرن کو درافه دناوایی ناسایی دا دبیته (یه کسانى) بهايين که رستين خارنى بين پيدفى بو به رده و اميا کريکاري و خيزانا وى لسهر ناستى ژيار بورينى دا . به لکو ناستى درافى زیده دبیت يان کيم دبیت ژ ناستى ژيار بورينى ، نه ه چهنده پالده تى سهر ره وشا وهلاتى يان قوناغا نه و تيدا دبوريت . نه گهر وهلات د ره وشا گه شه بون و وه رار بونيدا بوريبیت ، ههر وه کو به ره هم نينان يان (وه بهر هينان) يا به ره ف زیده بونيبیت و سهر درافکار يی گه شه کاربیت و لسهر نيک مايی بیت ، دفى ناويدا ، داخزکاري دى مشه بیت لسهر کريکاران و دستکاري و درافه پى دان دى بلندبیت لسهر ناستى ژيار بوراندنى .

نه گهر وه رار و گه شه بون را وه ستیان و بزاقين نابورينى به ره ه خوجهي چون ، وه رار بوونا خه لکی ژى دى را وه ستيبیت پشتى کو به ره ه زیده بونى دچو لده مين بووريدا ، پاشى دى د خازکاري کيمتر ليهييت لسهر ده ستکاري و نيشادانا وى دى پترتر ليهييت ژ داخزکاري لسهر دهيتته کرن يان وهک هه فى وى بن ، لوى دهرى هه فرکی دناقبه را کارکه ران دى پترتر ليهييت و بها لوى دهمى ژنو دى شکين (داهين) بو ناستى ژيار بوراندنى .

لى نه گهر ل وهلاتى ژيانا نابورى تیکچو ، و بزاقکارين نابورى داهاتن کيمتر ژ ناستى خويى هه رجاری بخوفه دگریت، لوى دهمى دى داخزى لسهر کريکاران کيم بیت و ودی هه فرکی دناقبه را وندا توندتر ليهييت پتر ژ بهرى ، بها دى داهين کيمتر ژ ناستى ژيار بوراندنى (مستوى الکفاف) ، لوى دهمى هه فرکی دى کيمتر ليهييت دناقبه را کارکه ران و بها دى بلندتر ليهيين ژنو بو ناستى خوه يی بهرى نانکو ناستى ژيار بوراندنى .

دگهل وى بيربينا خو (بیردوزا خو) يا لسهر درافى ژيار بوراندنى ، سمیت يی پى ناگه هبوو کو پيدفى يا هه ب بلندکرنا درافى کريکاران ، (چنکو نه ه چهنده کارکه ران پالده تى کارى داکوهييزا وان (قوتهم) و به ره همى وان پترتر لى بهيت) (2) .

وسمیتى گوت : درافه د ژيک جودانه لپه ی ژيک جودابونا کاران ، وهندهک جارن دگهل زه حمهت و ساناهيا وى کارى و دگهل شاره زايى و فيربوونى و گرنگيا کارى يی وهکله هه . به لى نهوا تاييه تمه ندى ب خويکيه (الريح) هه ی ، سمیت چهنده هرزويرين ژيک جودا دده ته خوه يا کرن ، جارن دبیزيت کو نه رد ژوان سى پیکهاتانه بين کو پشکداريى

دچيكرنا بهای و بهایی هممهکی دا (کو بهای) دکهت ، دقې باریدا خویک دبیته دهرهینانا وی دهستکه قی څه دگه ریتته څه بو نه گهری بهرهمی نه ردی ، یان ژنه گهری وان پېشخه رین دگه ل بکارین دین بهرهمدهری ، ژبه رقی چهندي نهو دبیته چهناداتیهک (لیچونهک) ژ چهناداتیا (لیچونا) بهرهم ناینی (کله من تکالیف الانتاج) . دبیاڅه کی دن دا دبیزیت : خویک دهستکه څه کی بهرهمگرتنیبه نهوژی ژنه گهری بهرهمگرتنا وی نه ردی دهیت .

سمیت دبیاڅی سیی دا دبینیت کو : خویک پالده ته سهر بهایی هممهکی (المن) و نهو پشکداریی د توخیبانا بهای یان بهایی هممهکی دا ناکهت ، چونکه خویک بتنی خوویا دبیت دهما بهایی هممهکی یی بلند بیت ، ههروکو پترتر لیدهیت ژبهاگرتنا کاری و سهری دراڅی ، یان ژدراڅان و مفايان . و مفا نهو پارچه یه ژوی بهایی کو خودانی کاری یان خودانی سهری دراڅی (پارهیی) و مردگریت . سمیت دناخڅیت لسهر چهنديا وی مفايي نهوی راوهستیایی لسهر چهندياتیا سهری دراڅی هاتیه بکارناین د بهرهم نینانیدا ، یی کو داخبار ب جوری کاری نهوی ژیک جودا دبیت دجودابونا دهی وجهی دا . ههروهسان تیكرایا مفايان کارته ردبیت ب چهندياتیا سهری دراڅی وه بهرهمنهرد وه لاتیدا ، هه رچهند سهری دراڅی پترتر لیبهیت هه څرکی دناڅبهرا وه بهرهمنه ران دا زیده تر لیدهیت و مفا دادهیت و داخزکاری لسهر کارکه ران زیده تر لیدهیت و دراڅ پیدان بلندبن ، نهورا مفا وکری بهره څه دژبه ر نیک و دن دبزڅن .

سمیت بپردوزا خوه لسهر مفايي راست دکه ته څه وهندهک هزرو بیرین دن ددهته خوویا کرن ، و دبیزیت : مفا و خویک (الربح والریع) نهو څه برینن بین کو خودیی دراڅی یان خودیی کاری داینه برین ژوی بهایی کریکاری دابین کری ، ژنه گهری هه بونا نه ردی و سهری دراڅی و بهرهمگرتنا وان .

دوباره کرن و څه گپراندا نادم سمیتی بو تیورا بهایی کاری (نظرية قيمة العمل) و رازیونا وی ب تیورا ژیار بوراندنی (نظرية الكفاف) سوشیالیست و کارل مارکس ب هزرا که دخوری (الاستغلال) و سهررژکا بهای (فائض القيمة) ههستیار و هایدار کرن .

بازرگانیا ژدهرڅه

(التجارة الخارجية)

ئادەم سمیت ژ توندترین رەخە گریڻ بازرگانان و سیاسەتە وان د بازرگانیا ژ دەرفەیی بوو ، وژ باشتترین پشته قانین ئازادیا بازرگانیی و ما ی نه تیکرن د بزاقین نابورین جودا جودا بوو . سمیتی ئەو چەندا دناقبەرا ((بیربینا مفایئ رەها (بەردای)) The theory of Absolute Advantage) دیارکر کو ئازادیا بازرگانیی دبیتە ئەگەرئ زیڤەبونا پی گەشتین درامەتی یان هەینین دراڤی بین هەر وەلاتەکی ژ ئەگەر تاییە تەندی یان دابەشکرنا کاری ئەوی دەیت ژ دەرفەقین ئازادیا بازرگانیی و ما ی نه تیکرن دکاروبارین ویدا و ژ ئە نجامین نه هیلانا ئاستەنگین گومرکی دناقبەرا مللەتاندا .

پرنسیپی تاییە تەندی یان دابەشکرنا کاری دەیتە هژمارتن وەك بەری بنیاتی دنابورین ئادەم سمیتی دا ، ئەق پرنسیپە بازرگانیا ژ دەرفە و پەیوەندیین دناقبەرا مللەتان بخوقە قەدگرت .

ود خویا کرنا بەرەقدیریا خو ژ ئازادیا بازرگانیی سمیت دبیزیت ((هەر سەرەدەریەکا خوجە و سەرکەفتی ئەو وە کو هەر دەولەتەکی ژ دەولەتان یا کو پیدقی ب ئینانا کەرستەیهکی یان کرینا وی بیت ژ دەولەتەک دن یا پیدقیە بەا گرتنا وی کیتر بیت ل وی دەولەتی دەما ئەو بخو دناق وەلاتی خودا بەرەم بینیت . یا چاکتر ئەو و سەر هەر دەولەتەکی بسپوریا خو دبه رەم ئینانا کەرستەیهکی یان پر کەرستاندا هەبیت بین کو دبه رەم ئینانا واندا مفایەکی وی یی رەها سەر بین دن هەبیت ، پاشان ئەو کەرستین ژ پیدقیین وی زیڤە دبن بهینە گوهرین ب وان کەرستین ژ پیدقیین دەولەتین دن سەررژک دبن .)) (3).

بسپوری یان دابەشکرنا کاری پەیدا دبیت ئەوا دناقبەرا وەلاتاندا چیدبیت دگەل ئازادیا بازرگانیی ، ژ ئەگەر بکارین تاییەت دناقبەرا وان وەلاتاندا وەکو هەبونا جودابونا باراڤی (کەش و هەوا) ی یان ناخی و پلین گەرمایی و نمی (رطوبە) ، یان ژ ئەگەر مشەبونا چەند کەرستین سروشتی بین کو لی هەین و جودا هیا وان ژ چەندەکین دن ژ ئالیی ژبەاتی و چاکیی و چەنداتیان وان .

مفایې ره‌هایی (سهرې‌دای) دی یې پر مشه‌بیت د به‌رهم ئانینی دا نه‌ګر وه‌لاته‌ک بکاریت به‌رهمی چنه‌د یه‌کین ده‌ستنی‌شانکری ژکه‌رسته‌یه‌کی دابین بکه‌ت ب مه‌زاخین کیمتر ژشیانین وه‌لاته‌ک دن .

خاندنګه‌ها کلاسیکی پشکداری ددانانا خوراگرتین به‌ریک یین بزاقا بازگانیا ژده‌رفه‌یی کرینه ، و ناګه‌هی دایه‌ گرنگیا هه‌فرکیی د پیشکه‌فتنا جقاتګه‌هاندا و بجه‌ ئانینا به‌رژوه‌ندا گشتی . به‌رامبه‌روئ چنه‌دی فی خاندنګه‌هی دیتیه‌ کو لاوازکرنا کریارا هه‌فرکیی خودانین کومپانیا پالداینه کو به‌ایان بلندتر لیبکه‌ت و به‌رژوه‌نین خوه‌ یین که‌ساتی بری بیخن . زیده‌کرنا پیدانین هاندانی دبنه نه‌ګه‌ری پیشکه‌فتنی و داهینه‌ری (فلیمانی) و بجه‌ ئانینا پیدفیین جقاتګه‌هی ، و ئانه‌هی دده‌ته نازادیا هه‌گوه‌استنا که‌رستان و سهره‌ستیا دراغی ، هه‌ر دیسان هه‌فرکیی خورتر لیبکه‌ت و به‌رهمی زیده‌تر لیبکه‌ت .

به‌لی نه‌و ئاسته‌نگین دهینه‌ سه‌ پاندن ژ ئالیی سیسته‌مین دراغکاری (دزیده‌کرنا باجان یان توخیدانا چه‌نداتیا ژده‌رفه‌ ئانینی) نه‌فه دده‌میت دریژ دا دی بنه نه‌ګه‌ری داهاتن و هه‌مانا پیشه‌سازیا خوجه . نه‌ف ئیکه‌ یا خوه‌یا بو دقوناغا هه‌فرکیی دناقه‌را وه‌لاتین ئیگرتین نه‌مریکا و یابانی ، حکومتا نه‌مریکا نه‌چاره‌کر کو (به‌رینیاتین پارستنی) بکارینیت نه‌فجا پرانی پیدانین کاری دانه کومپانین ترومیلان وه‌کو (کیم کرنا باجان و راگرتنا پاسین گومرکی لسه‌ر که‌رستین ژده‌رفه‌یی) ، لی نه‌ف چنه‌نده ببو نه‌ګه‌ری داکه‌فتنا به‌رهمه‌ده‌ریی و پیشکه‌فتنا چیکرنا ترومیلان ل نه‌مریکا . ل وی ده‌می کو پیشه‌سازی یا یابانی مه‌زاخ دکرن بو چاککرنا (کارګه‌هان) و پیشخستنا که‌رستان بله‌زاتیه‌ک بلندتر و به‌اده‌ریه‌ک کیمتر ، دا بکاریت هه‌فرکیا وان ئاسته‌نگین هاتینه‌ سه‌ پاندن ژ ئالیی نه‌مریکا هه‌ بکه‌ت .

دناقه‌را فان لیكدانین نابوریدا زیانین مه‌زن ب نه‌مریکا که‌فتن هه‌ر ژسالا 2000 و تاكو نها نه‌وژی ژده‌ست دانا پتر ژسی ملیون کارین فه‌رمانبه‌ری ل کارګه‌هان ، GM شکه‌ست یاكو ده‌اته هژمارتن وه‌ک به‌شی هه‌ستداری ژیانا نه‌مریکا دچه‌رخ بیست و ئیکې دا - دبن

باری گرانیا پتر ژ دوو ملیار دولاران ، وی دا خوہیا کرنی کو نہو دی سیھ هزار فەرمانبهران ژکار نیخت ، هەر دیسان ب دهران کارگه هاتن گرتنی .

GM نکاریت بهرامبهری پیشه سازیا یابانی رابوهستیت ، کومپانیا تیوتا یا کو پلا نیکی وەرگرتی دجیهانی دا ژ نالیی فروشیاریی یا کو گه هشتیه نهه ملیون ترومبیل دجیهانی دا سهرکه فتن سهر GM ی کر . یا کو هه ژی گوتنی یه چه نداتیا دراغی کریکاری ل نه مریکا پترتره ژ (64) دولاران دده مژمیره کی دا بهرامبهر (3,50) سی دولار ونیشان ل چینی وگه له ک کی کمتر ل نیندونیسیا وهدنی و مالیزییا (4) .

قانونین هه فچهرخ نازادیا بازرگانیی و نازادیا فه گوهاستنا سهرمایه داری (سهر دراغی - رأس المال) دابین دکهت ، وهکو نانه هیی دده ته ژورکرن (یدخال) ودهرکرن دراغی بیی چ ناستهنگ ، وپیدقیه نهو په یمانین نیف دهوله تی ریچونا کردارا هه فرکیی نهوا بزافکاریا بازرگانیی و فه گوهاستنا دراغی بهر یك دکهت دابین بکهت ، ونه فچه نده دبیته نه گهری وهرار و پیشکه فتن و بلن دبوئا وه بهر هینانی ، ههر وه سان دبتنه نه گهری نه دانانا قانونین نه شیانی (ته عجیزی) نهوین دبنه ناستهنگ دریا هه فرکیی دا .

یا خوہیا به کو نهه دی دستپیکا هه فرکیه کا نابوری بینین ، و نهه نکارین هیزی ژ نابوریی ژیک جودابکهین ، ههر چه فهیرانه کا نابوری روی بدته دی داخباریا جیهانی لاوازکته سهر ههر هیزه کی شیانین هزرکی و دراغی وژیرخانه کا نابوری وراهینان (فلیشان - ابداع) وپیشکه فتن نه بن .

نه مریکا دسالیین پینجیاندا ریژهیا 0/030 ژ دستکاری (الایدی العامه) فهرانبری ل نه مریکا ژ پیشه سازی بوو ، به لی نهه ره ریژه نابوریت ژ 0/012 و تشتی ههری سهریر نهوه نهه ل نه مریکا کی مترین ریژهیا بی کاریی توماردکته ، بهرامبهری داشکه ستنا پیشه سازی ، کهرتی خزمه تکاریی گه شه دبیت دکومه لگه ها پیزانیناندا ، نهه نیکه دبیته نه گهری دابینکرنا ده لیقین نوی بین کاری بو هژماره ک مهزن ژ دستکاران .

باوهری ب سیسته می سروشتی و بهر ژه وه ندیا (که سوکی)

وبانگه وازی بو نازادیی

نادهم سمیت باوهری ب فه لسه فا سروشتی هه بوو و ژ به رزترین لاینگرین وی بوو ، له ورا باوهری ب هه بوونا سیستمه کی سروشتی وقانونین سروشتی دنینا یی کو ب نالیکاریا وان مروف راقه یا دیاردین نابوری و جفاکی دزانیته ، ههروه سان ب نالیکاریا وان مروف دکاریته بزانیته کا نهف دیارده چاوان چیدبن یان کهنگی دی هینه رویدان . نهف سیستمه ب ناوایه کی خوکار وژنک خو کاردکر ، ههردیسان نهو ده رکه قین پوزوتیف و بمفا بوو مروقی و جفاکی دابین دکهت . سمیت لسه رفی چهندي دبیزیت (پیدقیه دهولته مایی خو دقی سیستمی نه کهتن و بهیلیته نازا و سه ربه ست کاربکته و ههروه کی نهو هه ی ، هه رچ مایتیکرن ژ نالی دهولته ی فه ژبو ریقه برنا فی سیستمی دی بیته نه گهری تیچونا وی و نه نجامین ژی دهین (5)

نهف بیر و باوهریه بانگه وازیا راکرنا هه می ناستهنگ و به نندکارانه نهوین دی کو هینه دانان به رامبه ری بزاقکاریین نابوری ، ودنا قدا بانگه وازیه کا ناشکرایه بو نازادی و مای نه تیکنی ، هه رچهنده سیستم یی خو کاربیت وباشترین و بمفاترین نه نجام ب به خشیت . دقی بهافی دا سمیتی باسی دهستی فه شارتی (نه دیار) کریه نهوی به ری که سی ددهته کارکرنا دخمه تا جفاکی دا ، ل وی ده می کو نهو بزاقی دکهت دا خزمه تکاریا خو بخوبکته ، کهس باشترین دادوهه و سهروهه بو ریقه برنا کاروبارین خوژه می سیاسی و یاسا زانایان .

نهو بانگه وازیا بزاقکاریا کو سمیتی هزر بو کری سی ستوینان فه دگریت یان (بنه مایین سه ره کی نه)

1- نازادیا که سوکی .

2- نازادیا مولکداریی .

3- نازادیا پشته قانیا که سی و ریقه برنا پروژهی .

(1) د . سلمان - هه مان ژیدهر لاپهر / 163 .

(2) د . سلمان - هه مان ژیدهر ، لاپهر / 155 .

(3) د . سلمان - هه ره و ژیدهر ، لاپهر / 158 .

(4) نیویورک تایمز - 10 کانونا دووی / 2006

(5) د . سلمان - المصدر السابق نفسه ، لاپهر / 162

سیاسه‌تا نابوری و نه‌رکین دوه‌تی و درافی گشتی

بجه نینانا فان نازادیان پیدقیه لسه‌ر دوه‌تی نه و سیاسه‌تا مایتینه‌کرنی بکار بینیت ، هه‌ر وه‌سان لسه‌ر وی یه کو نه و نه‌رکین خوین دوه‌ت نیشانگری پی رابیت و ژوان نه‌رکان زیده‌تر نه . نه و نه‌رک ژی نه‌فه‌نه :

1- پاراستنا وه‌لاتی و به‌رفانی ژی کرن ژ هه‌ر هی‌رشه‌کا ژده‌رفه‌یی .

2- پاراستنا هه‌ر که‌سه‌کی دنیف وه‌لاتیدا ژ هه‌ر سته‌مکاریه‌کی یان زوردايه‌کی یان ته‌عدایه‌کی به‌ره‌نگاری ببیت و سیسته‌م و یاسای پپاریزیت .

3 - دانان و سه‌خبیری کرنا چهند کاروباران و په‌یمانگه‌هین گشتی نه‌وین که‌سه‌ک ب ناکرنا وان رانه‌بوی .

لسه‌رفی چه‌ندی‌را ، نه‌م دبیین کو نادم سمیت هنده جاران دزقریته فه ژ فه‌لسه‌فا مایتینه‌کرنی یان سیاسه‌تا نازادیا نابوری ، وداخازی دکه‌ت کو دوه‌ت مایتیکرنی و خه‌باتی بکه‌ت بو تیکرنا یان (کیمکرنا) فی نازادی و توخیبدا‌نا کارتیکرنا وی وه‌ک مایتیکرن د پاراستنا پاپورین بازرگانی و فه‌گوه‌یزوکین دهریافی ژبه‌ر گرنگیا وان د به‌رفانی کرنی ژ وه‌لاتی و پاراستنا وی . هه‌ر دیسان مایتیکرن ژبو پاراستنا چهند پیشه‌سازین ساقا و بین موژدا سه‌رکه‌فتنی د پاشه‌روژی دا دبه‌خشن .

تیورا خویکی لنک نادم سمیتی (نظرية الربح عند ادم‌سمیث)

مه‌به‌ست ژ په‌یقا (خویکی) د تیگه‌ها نینگلیزیدا فان هه‌ردوو راقان دده‌ت :

((یا نیکی نه و درافی جوتیار دده‌ته خودانی نه‌ردی به‌رامبه‌ر بکارنینانا نه‌ردی وی دده‌مه‌ک دیارگری .

یا دووی : نه و نیشانا مادی یا کو وی نه‌ردی هه‌ی وه‌کو خاکه‌کی ب پپته (ببهایه)

به‌رامبه‌ری نه‌رده‌ک دن یی کیم بها بیت ، یان سه‌رژکا (فانض) بها یان درافی نه‌وی خاکی پپیت بجه دینیت هه‌قه‌به‌ر وی نه‌ردی دی یی کیمتر ب پپت)) (1) .

((نهو خویکا زیډه دبیت ، دگهل زیډه بونا هرمارا دانیشتونا ، دبیته نه گهری بلنډبونا ناستی بهایی همه کی (نرخی - ائمن) یی کریکاری و جینیت دن یین لاوازی نابوری هدی .
(2)

خوراکا مروقی درامه تی نیکانه یه یی کو هه ردهم خویکی دگه هینیته خودانی نه ردی ، به لی نهو درامه تین دن به لکوی کاری بکه ن یان نه ب جوداهیا کاودانان ، یا دیاره کو جل وبهرگ و خانی نهون پشتی خوراکي دبنه پیدقیین فهر بو مروقیه تی .
نهرد دکاریت جل وبهرگ و خانیان بو هرمارهك ژکه سان دابین بکه ت ، پتر ژوان که سان یا کو دکاریت تیر بکه ت ، به لی نه گهر نهرد دباری چاکسازیی دابیت دشیت هنده جارن خوراکي بده ته هرمارهك پتر ژوی خه لکی یی کو دشیت بو وان که ل و په لان دابین بکه ت .
دباری نیکی دا زیډه هیه کا سهررژک یا هدی د دابین کرنا جل وبهرگان و دجهی ناکنجیبونی دا . به لی دباری دویی دا کیماسیه کا هدی دوان تشتین مه دابنه دیارکن دبیته نه گه را زیډه بونا بهایی که رستان ، دفی رهوشی دا پرانی جارن داخازی پترتر لیډهین لسه ر که رستان ژه بونا وان ، ژبه رقی نیکی دبیت دراشی همه کی (ائمن) یی وان تشتان چهند مضایه کی خویکی بگه هینیته خودانی نه ردی

باژیر دپرن ژخه لکه کی پیشان هه قبه ر هرمارا وان که سین دکاریت تیر بکه ت ، دهما خوراک په یدا دبیت بسانهی مروقی دکاریت جل وبهرگان و جهین ناکنجی بونا فهر دابین بکه ت . و دهما خیزانهك نه ردی چاکساز دکه ت و دچینیت نهو دکاریت خوراکا دوو خیزانان دابین بکه ت ، هه ر وهکو کارکرنا نیفا جفاکی دی شیت خوراکي هه می جفاکی دابین بکه ت ، ژبه رقی نیکی نیفا دویی ، یان به شهك مه زنتر ژی دکاریندایه نهو پیدقیین دن یین مروقی یان خاستین وی دابین بکه ت . جل وبهرگ و خانی ، و ناقمالی ، و تشتین وی نهون نارما نجا به شی مه زنتر ژوان پیدقیان (حاجات) و چه زان (الاهواء) .

ژبه رقی نیکی هه ژار کاردکن ، دا خوراکا خودابین بکه ن ، و چه زین دهوله مه ندان براگه هینن ، هه ر نیك ژوان هه فرکیی دگهل یی دن دکه ت لسه ر کیم کرنا بهایی کاری نهو پی رادبیت وتیدا شاره زابیت دا بکاریت فی کاری ب دهستخوفه بینیت ب ناوایه کی بنه جه . ژبه رقی نیکی خوراک نه ژیده ری خویکا ره سه ناتیی تنی یه ، به لکوه هر به شهك دن

ژداهاتی نهردی یی کو مفا خویکی رادگه هینیت نهو بهایی خو ژ چاکرنا هیژین کاری بوو
 بهرهم ئینانا خوراکي چیدکته ، بهاریکاریا چاکسازیا نهردی و چاندنا وی . هر چه ند
 ژ بیته یا نهردی زیده بیت بو بهرهم ئینانا خوراکي بهایی وی نهردی بلند نابیت یی کو
 هاتیه چاکسازکرن ، چونکه خارن نه به شه که ژهینین جیهانی ، به لکو هه بوونا خوراکي
 ب ناوایه کی مشه نهوه بهای ددهته وی به شی سهره کی ژ چه ندین جورین دن ژهینان .
 ملله تین که فن بهایی مولکداریا عهردی دزانی ، له ورا ب چه ند بازارگانیا ژدهرقه یی رادبوو
 ، دهما وان لنک هه قدهرین خویین دهوله مه ندر داخازکاریا هه مو که ل و په لنین ل
 بهرکرنی ددیتن ، ونه و پیدقیین کو وهلاتی وان بهرهم دئینیت یین کو لجه م وان ناهینه
 چیکرن یان مه زاختن . ژبه رفی ئیکی نهو چه ند خویکه کی دگه هینیته خودانی نهردی . بوو
 نمونه هری ل ئینگلته را ، لدهمین پیشین نه دهاته مه زاختن ونه دهاته پیشه سازکرن ،
 به لی ل وی دهمی وی بازارهک دیت ل وهلاتی (فلادرز) یا کو لویری رهوشهک خواهشتر بوو لی یا
 پتره نجکیش بوو . نرخی هریی چه ندهک ژ باجا نهردی یی کو بهرهمی خو نانی
 دگه هاند . لی نهو وهلاتین هه رچ ژ بازارگانیی نه دزانی ، که ل و په لنین ل خوبه رکرنی لنک
 وان دپر بوون ، له ورا بههرا پتر ژوان دهاتنه هاقیتن چونکه دبی مفا بوون ، و چ خویک
 نه دگه هانده خودانی نهردی .
 سمیت ددانیت کو نه گهر (که ندا) رهژی بهری دشیاندا بیت خویکه کی ب دست فه بینیت ،
 لی نهفه ژی تا راده کی دهیته لسهر مفاده ریا وی ، و تا راده یه کی دیتر لسهر جهی وی)
 (3) . بو نمونه ، هندهک که ندان جهین ژیهاتی و ژی گرتی هه نه به لی ناهینه
 وه بهرهمینان ژبه ر نه بوونا شیاینن وه بهرهمینانی چونکه دخرشن (عقیمة) ناندکو (دبی
 بهرن) ، و نهو بهرهمی ژی دهیت تیرا مه زاخین کاری ناکه ن و چ مفا یان خویک ژی ناهین
 . چه ند که ندین دن هه نه بهرهمی وان تیری درا قین کاری ناکه ن ، یان قه ره بورکرنا
 سهرمایه داری بکارهاتی دکارکرنا واندا دگه ل مفا یی وان یی هه رجارکی . نهو چه ند
 مفایه کی دگه هینیته خودیی کاری به لی نهو چ خویکان نا گه هینیته خودانی نهردی .
 یاسا ل (پیرو) هاندانا بیندارکرنا (اکتشاف) که ندین نوی وکارگیرکرنا وان دکته ، و
 هه رکه سه کی که ندهکا نوی ناشکرا بکته مافی هه ی بیته مولکداری وی ، و دی شیت

بکاربښت بیې کوچ ئیمتیازان بده ته خودانی نه ردی . دیسان هر که سه کی مافی هه ی بی کو که نده کا که رستی توتیایی (Zn) بیندار بکه ت پیدفیه نه و تا راده یه کی توخیبښ وی ده ست نیشان بکه ت ، نه ف چه نده دبیزنی توخیبدا نا که ندی . نه و توخیبدا نه ردی بیته خودانی مولکی درست یی وی که ندی . وی مافی هه ی نه و بخو بکاربښت ، یان ب کری بده ته ف که سه کی دی ، بیې وهرگرتنا ره زامه ندیا خودانی نه ردی ، " یی کو پیدانه کا گه له ک کیم پی بهیته دان دما نه و که ند بکار دکه قیت . د هه ردو و رهوشاندا مافین مولکیه تا پیروزا تاییه ت ژبو بهر ژوه ونډین گریمانا (الفرضیه) داهاتین گشتی دبنه گه ره و .

هه ردو و دانه ر ، (فریزیر) و (نوویللو) ، دبیزن : بکیماسی که سه ک هه بیت کو ههینه ک یان (پاره ک) ژزیقی کومکربیت ، یان که سه ک هه بیت پاره ک کومکربیت ژ که نده کی زیری . چونکه خویکا هاتیه دانان سه رزیقی یا نه باش بوو ، نه دویره کو (وهرگرتنا) وی یا خراب تربیت سه رزیری و پینه قیت مفا دی به شه ک بچویکتر بیت ژ بهایی زیری یی کو پیک دهیت ژ بنه مادا ژ بهایی زیقی ، سمیت وه سان فه دبیریت کوزیر وزیف بهایی وان دهیته گوهرین وه کو هه می که رستین دن بهایی وان زیده دبیت و کیمدبیت ، لدویف گوهرینکاریا بازاری و چه نداتیا کاری . (دابینکرنا که ندیت نه مریکا بین پر ل چه رخی بیستی بهایی زیری و زیقی کیمکر ل نه وروپا تا کو گه هشتیه سییکی 1/3 ژوی بهایی سه ر بهری وی چاخی) (4) . وبقی رافی نه م دکارین بیژین کاری بهایه ک راست (حقیقی) وناقکی (اسمی) یی هه ی .

جوداهیه ک دناقبه را بهایی راستی و ناقکی بوو که رستان یی هه ی ، بهایی راستی هه رده م بهاده ریه ک هه ره کی یی هه ی ، به لئ ژ بهر وان گوهرینین سه ر بهاده ریا زیری و زیقی دهین کرن ، بهایی ناقکی دبیت بهایین جودا جودا بوو هه بن . سمیت دبیزتیت (دما ناقاره ک دهیته فروتن ، دگه ل پارستنا خویکا هه ره کی (الریح الدائم) ، یا هه ره گرنگ نه وه بوو خیزانی نه وا بخو فی خویکی دهه لگریت کو نه و بهایه کی نه دانیه سه ر وه ک پاره ک تاییه ت ژدرا فی نه گه ر وی بقیت فی خویکی بهیلیته سه ر بهایی خو بخو (5) .

سمیت دیبیت : (جودایا دناقہہرا بہائی راست و ناقہکی دبیت مفای بگہہینیتہ
خویکین ہرہکی ، وگریہستین (پابہندین) کریکرنین دریز خایہن ، بہلیٰ نہو یا بی
مفایہ د کرین و فروتننا دا ، نانکو دسہرہدہریین ناسایی وناسیار دژیانا مروقی دا (6) .
نہورا بہائی نہرزانتہ - یی کوکانزا (معادن) پی دہینہ فروتن دہیتہ بہریک کرن ب وان
بہرینیاتین (بنہمایین) بہائی کیمر ددہتہ توخیبیدان ژبوو ہمی کہرستین دن ، ویا
پیدقی کوتیری (قاسی) قہرہبوونکرنا سہری دراقی و مفایین ناسایی بگہت .
بہلیٰ بہائی ہرہ گرانتر بوکانزایان نہ دگریداینہ ب قہتلازی (ندرة) یان ب مشہیا
کرداری (فعلی) یا فان کانزایان ، نمونہ : (بہیلہ قہتلازی د زیری دا بو ماوہیہکی
دیارکری پھیدا ببیت ، دی بینی بجویکترین پرتا زیری دی ژنہناسی ببہاتربیت ، ودی
ہیتہ گوہرین بریزہکا مہزنتہ ژ کہرستین دن) (7) .

داخازیا دہیتہ کرن لسہر فان کہرستان چیدبیت ژ مفای و ان بیت وتا رادہیہکی ژبہر
جوانیا وانایہ . (ناغلهویکا (مقلا) زیشی دمینیت پاقرتر ژیا قورقشمی (رصاص -
pb) یان ژیا مسی (نحاس - cu) یان یا توتیایی (زنگی - zn) " نہ ق جودایانہ
بخو دی ناغلهویکا زیری باشر لیکہتن ژیا زیشی (8) .

سالوخہتین جوانیا وان تا رادہکی دویر دہینہ خوجہکرن ژبہر قہتلازی وان ،
خوشی برنا سہرہکی ب سامانی لنک بارا پتر ژخہلکی دہولہ مہند یا دناشکراکرنا سامانی
واندایہ ، ونہو دنامادہنہ وکو فان تشتان ب بہایہکی گرانتر بکرن ژوان تشتین جوانتر
وبمفاتر بہلیٰ نہو دمشہترن . و سہخلہتین مفای ، وجوانیی ، وقہتلازی نہون بنہمای
سہرہکی بوگرانیان فان ہردوو توخمان (زیشی وزیری) .

داخازی لسہر بہرین بہادہر (الاحجار الکریمة) بشیوہکی ہمہکی دہیت ، ہرہوسان ،
ژبہر جوانیا وان . چونکہ چ مفا ژیا نا ہیتہ وەرگرتن ژبلی بووزینہتی " وپہسنا جوانیا
وان زیدہتر لیدہیت ژبہر قہتلازی ہہبوونا وان ، درا ق و مفا بارا پتری جاران دبنہ بہائی
وان یی گران . و خویک دچیتہ د بہرہکا بجویک دا " تنی ب پیتہ ترین کہند نہوہ یا کو
خویکہکا باش دگہہینیت . و کہندین ب بہاترین بہرہمی کانزاین بہادہریان بہرین

بهادر نه شین تشته کی زیده بکه ن ژهینین (سامانی) جیهانی ، (بهرهمی بهایی خوه
یی سهره کی ژقه تلازیا خوه وهردگریت ، بهادریا وی تیک دجیت دهما مشه دبیت) (9)

(1) د . عزمی رجب - مبادئ الاقتصاد السياسي ص / 56 - 57 .

(2) هه ر نه و ژیده ر .

(3) ئادهم سمیت - ههینین ملله تان .

(4) هه ر نه و ژیده ر .

(5) ئادهم سمیت (ههینین ملله تان - پروه الامم)

(6) هه ر نه و ژیده ر .

(7) هه ر نه و ژیده ر .

(8) هه ر نه و ژیده ر .

(9) هه ر نه و ژیده ر .

ریبازا نازادیا که سایه تی

(مذهب الحرية الفردية)

نه ق ریبازه ئانکو (بیر و باوهرین نازادیا که سایه تی) یین کول داویا چه رخی هه ژدی و ل
دریژیا چه رخی نوزدی دیار بوین ، ئانکو د دهستیپیکا شورشا پیشه سازی و ره و اجا
بکارئینانا ئامیران د بهرهم مدهریی دا ، و نه زه کیا پهیدا بوونا گوهرینین بازرگانی .
لایه نگرین فی نولی بیر و باوهری هه بوویه ب قانونین سروشتی یین چاک نه وین خوشیی
بوو جفاکی بهرهم قدهکن ، هه ر دیسان بیر و باوهری ب هه ره کیا هه بوونا نه خوشیی و
په ریشانیا مروقایه تیئ دئینان . چونکه نه ق سیستمه سروشتی ژبوو بهرئیک کرنا هه می
جوړیت کردارین نابوری یی سه پانندی له ورا نه و ناهیتته راست کرن یان گوهرین . به ئی نه و
ته نگا قیین نابوری یین کو هندهك جفاکان نه خوشی پی برین ، ئو سیاسه تا نازادیئ
نه هشتین کو نه و روی نه دهن ، ببو نه گه ری پهیدا بوونا دیتنه کا رهش ننگ لایه نگرین فی
ریبازی وهکو (مانوسی) و (ریکاردی) .

(مالتوسی) تیورا (نظریه) نادم سمیتی ره تکر بوو یا کو دبیزیت : هه قسه نگیه کا هه ی دناقبه را هه بوونا هژمارا که سان ژ ناله کی و چه نداتیا خرنی ژ ناله کی دن قه ، وی ددانا کو نه و نالوزین جفاکی ژ نه گهری بلن دبوونا هژمارا وان خه لکان ب نواوایه کی زیده تر ژ چه نداتیا هه بوونا خوراکي نه . (مالتوس) پیدا دچیت و دبیزیت : نه ق شاشی یه د هه قسه نگییدا دهیته چاره سه رکن ب دوو ریکان ، یا نیکی یا پوزیتیه (بهرچاکه) به لی ته په سه رکنه دبیته نه گهری کیمرنا هژمارا مروقان هه ر چه ند زیده بین ، و یا دویی یا بهرگره ناهیلیت هژمارا خه لکی زیده بییت) (10) .

هه روه سان مالتوسی و هسا ددیت کو بزاقا جفاکی نه یا خوجهه کو نه قه ژی یا جودایه دگه ل نهوا سمیتی هز پی دکر یا کو گوتی جفاک یی خوجهه و نه گوهره دناقبه را سیسته مه کی جیهانی هه میسه یی دا .

(ریکاردووی) د تیورا خودا لدور خویکا ناقاری (الریع العقاری) یی جودا بوو دگه ل وان بیر و باوه رین فیزیوکراتیان کو ژوانا نادم سمیت بوو ، نهوین به ریخو دایه قی خویکی کو)) پی دانه که ژ پیدا نکین سروشتی و بهر هه مه که ژ سه رکه فتنا ره نجا مروقایه تی هه ق دژ دگه ل هیزین سروشتی هاتیه)) ، به لی (ریکاردووی) ددیت کو نه ق ((خویکه نه نیشانا مه ردتیا سروشتی یه و پی دانکا وییه به لکو ژ نه نجامین نه مه ردییا وییه و کیم دانکا وییه ((11) . و بهانا وی دوی چه ندی دا نه و بوو کو نه رد یی بهرته نگه نهوی دقیت پارچه کی ژی بخوب بهر هه م بینیت سه ر وییه نه و گریه سه ته کی دگه ل خودانی وی بکه ت و خویکا وی نه ردی بده ت ژ بهه را بهر هه م هاتنی ، نیشاره ت ددا کو نه ق خویکه بهر هه ق زیده بوونی دچیت بشیوه کی بهر دهوام دگه ل بهر هه ق چونا خه لکی بهر هه ق و بهر هینانا نه ردین کیم درامه ت بشیوه کی زیده تر ، تاکو چ بیاف نه مینیت بوو چ بهر هه مده رییه کا نوی . لی پینشیسین ره خه گریی بهر هه ق تیورا ریکاردووی دچون کو بهر هه نگارین وی ددیت کو ((بکارنایننا زلی (په یینی) وزیده کرنا سه ری دراخی و ره نج کیشانی د باری چاندنا نه ردی دا دبنه نه گهری زیده بوونا بهر هه می وی نه ردی ، و پاشی مروق دکاریت چ نه ردی بی پیته یی نوی نه چینیت)) (12) .

(ريكاردووی) هزر دكر كو زیده بوونا هژمارا خه لکی نه وه هوکاري کاريگه ر لسه ر داخازيا به ره همی چاندنی ووه به ره هینانا نوی ، به لئ وی چاڤ نقاندن لسه روئی (بها) پی ر ادبیت کو دهما بلند بوونا وی هن جاران دبیته نه گه ری کیم داخازی وپاشان کیم پیډفیا ژنه ردین نوی یی کو راقا کیه بوونا خویکی ددهت .

دقی چندی دا (ريكاردووی) په سنا به لاښوونی ب بزاقکاری دا خواهیا کرن چونکه نه و پیش دکه قیت ودهیته گوهرین ژنه گه را چریا نیشته جییان و بلند بوونا خویکی ، و (لیچونین (تکالیف) به ره همی بوو کاری بتنی څه گه راندنه څه یا کو دهیته پیشکیش کرن ب دوو ناویان : نیکسهر (راسته خو) ب ره نجا کریکاری دهیته نواندن ونه راسته و خوب سه ری دراقي دهیته نواندن) (13) .

قانونا ری دهر کرنان

(قانون المنافذ)

(جان باتیست سای) دهیته هژمارتن نیکه ک ژوان نابورناسین دیتنه کا نوی بوو به ره همی پیشه سازی پیش کیش کرین ، کریارا به ره مده ری نه گریډابوو ب که رسته ی بتنی څه به لکو لسه ر گاډابوو (تعدی) به ره څه پیش کیش کرنا خزمه تکاری و مفا ژئ وهرگرتنی “ و (باتیست سای) وهرار بوونا پیشه سازی ب ((زیده بوونا سه رین دراقان یین کو تیدا به ره مده رین وپیشکه څتتا هونه ری یا بکارننانا نامیران . نه څه چنده دبه ریډا نادم سمیتی ناماژه پی دابوو به لئ (باتیستی) زیده پیڅه کر و گوت گه شه کرن دراوه ستیت لسه روئی په یداکه ر (المستحدث) پی دله یزیت (14) . نه څه په یداکه ره (المستحدث) یی جودایه ژ سه رمایه داری “ خویک به هرا یی نیکی یه ژ به ره همی ، به لئ مفا به هرا خودانی سه ری دراقي یه . و په یداکه ر دبیته دانه کا هره گرنګ چونکه نه و ب کریارا ریڅخستن و ریڅه به ریا همی بزانی (عناصر) به ره همی ر ادبیت . و (سای) ناماژه ب وی چندی دا کو څه یرانین نابوری خو بخو دهینه ژناقبرن نه وژی ژنه گه ری هه څسه نگیا دسیسته می نازادیا تاکه که سی دا لگوری وی یاسیا دبیزنی یاسیا یان قانونا ری دهر کرنی (قانون المنافذ)

(10) دهمان - ژیدرهك به ری نها هاتیه ، لا پهر ، / 95 .

(11) هه مان ژیدره ، لا پهر ، / 101 .

(12) دهمان ، هه ر نه و ژیدره بخوه ، / لا پهر ، / 103

(15) هه مان ژیندەر ، لا پهر / 121 .

(16) هه رنه و ژیندەر، لا پهر، / 122 .

(17) هه مان ژیندەر ، لا پهر / 123

پروگرامی (میلی) یی چاکسازی

(برنامج میل اصلاحی)

نهف پرنسیپه هاته هه رفاندن راگرهك (دعامه) ژیل په یی دن ، دهما نابورزانی
 فرهنسی (جان ستیوارت میل) ی گوتی : نهوا لسه ربنه مایی مفای و بهر ژه وهندا تاییه ت
 دهیته ئا فاکرن نهو نه راستیه کا ره هایه به لکو نیژیکی وی دبیت . دهما نابورناسین ئازا
 کاری دهوله تی ب پارستنا ههینان (سامانان) وبه لافکرنا ته ناهیئ و دادوهیئ گریدای ،
 میلی داخزکر کو دهوله ت مایتیکرنین خوه بکته و فهرمانبه ریا خوه بهر به لاف بکته ت لسه ر
 چاقلیکرنا فیربوونی ودانانا قانونان و فروتتا نهردین قالال داگیرستانان (مستعمرات)
 ، پاشان نهو دهوله ت ب هه می پروژین نابوری راببیت .

میلی پروگرامه کی چاکسازی دسی خالاندا پیشینیارکر :

1- نه هیلانا کاری کریگرتی (العمل المأجور) ول جهی وی دانانا (سیسته مه کی دی یی
 کوپالبه ریئ (الاعتماد) لسه ر خودانین کاری و کارکه ران نه که تن ، به لکو هاندانی بهه بوونا
 کومه لین ته فکاریین بهر هه م ئینانی بکته ، کو که سانین هه ر ئیک ژوان کومه لان
 هاریکاریا بین دن بکه ن ، هه ر وه سان کارکه ر هاریکاریی دوی پروژی خودانی کاری هه یی
 دکه ن ، پاشان نه نداین وی کومه لی بهر هه می وی کاری خویئ کو بهه قرا بهر هه م ژیل نانی
 دناقبه را خودا دابه شدکه ن (18) .

2- دهست داناناسه ر (مصادرة) خویکا ئاقاران (عقارات) هه ر وهك مافه کی جفاکیه ،
 نهوژی ژینده بوونا خه لکی یه ونهف (هوکاره) نه ژنه گه ری و هستیان یان ژباشیا خودانی
 کاریه (19) .

به لئې نه و دده ته خوه یا کرن کو دست دانانا لسهر وی خویکی دهیته کرن ژ نه گهری ((
سه پاندنا باجین گران بها ژ نالیی دهوله تی فه لسهر وی خویکی دا بکاریت ب نالیکاریا
وی ژ خوه دین نأقاران وهریگریت ، ودا دئه نجام دا بوو کومه لگه هی بجیت)) (20) .
3- توخیبانا مافی پاشماکیی ((د پاشماکی دا رادهك بلند دهیته سه پاندن نا بیتن
مروقه ریژهیه کا بلندتر ژئ وهریگریت ، و خودانین فی مافی دهینه خوه یا کرن)) (21) .
به لئې مافی خودانی ههینان (مولکی) دهیته پاراستن ژ بوو بکارنایننا ههینین خوه بهری
مرنا وی .

- (18) هه مان ژیدهر ، لا پهر / 125 .
- (19) هه مان ژیدهر ، لا پهر / 132 .
- (20) هه مان ژیدهر ، لا پهر / 133 .
- (21) هه مان ژیدهر ، لا پهر / 134 .

نابوریا ناراسته کار

(الاقتصاد الموجه)

سیسته ما نازادیا که سایه تی د پیداکرنا چاره سه ریین پیگه هشتی (ناجع) سه ر نه گرت کو
هه قبه ر قهیرانین نابوری بهرگیری بکه ت ، فی نیکی دهوله ت پالدا بوو وهرگرتنا هندهك
کاروبارین دهستنیشانکری ژ بوو چاره سه ریا فان ته نگا قیان بیی کو توخیبانا
نارما نه که کی یان مه رمه کا داوی بوو وان کاروبارین دهاتینه کرن ، وه سان جیهان هیدی
هیدی بهر هف ب وی نابوریا کو دبیژنی نارسته کار جو .
(جون مینار کینز) نیکه ژمه زنتین نابورزانین ئینگلیز- کاردکر بوو نه هیلانا کیماسیان د
سیاسه تا نابوریا ناراسته کاردا ، د وی په رتوکا خوه یا دهرنیخستی ل سال 1936 دا دبن
ناف و نیشانین ((تیورا گشتی یا بکارناینانی و مضای و درافی)) وی شوره شه کا گرنگ د
زانستا نابوریا سیاسی دا بهرپاکر یا کو هاتیه ناسین بنافی شوره شا کینزی .

(کینزی) د پهرتوکا خودا دایه خوہیا کرن کو یا فہرہ تیورہکا گشتی و گشگر بہیتہ دانان یا کوم فہگر بیت بوو وان ہزرویبرین نابورزانین دن بین کو دناقبہرا تیورین خوبیٰ جو دا جو دا داینہ خوہیا کرن . ہر چہ ند خانڈنن نابورزانین بہری تنی لسہر داہاتین گشتی (الدخل العام) ہاتبوون دانان د چارچوٹی بہ لاکرنا سامانی (الثروة)، (کینزی) دا خوہیا کرن کو نہ فہ داہاتہ نہ یی سہ پانڈیہ لسہر مروشان بہ لکو نہ وی ہہ فرویشہ (عرضة) بوو گوہرینن چہ نداتی ، کو پیدقیہ فہ کولین بہینہ کرن لسہر داہاتی گشتی و چہ وانیا دہیتہ سنوردار کرن لگوری وی چہ نداتی (مقدار) .

کینزی گرنکیا دراٹی (پارہی) و سیاسہ تا دراٹی دا خوہیا کرن کو دہولہت و بہنک لسہر دچن ژبوو توخیبدا نا چہ نداتی داہاتی گشتی یی جفاکی . ہوسان وی بہری خو دایہ بزانیٰ کردارا نابوری کو ژ داہاتی (دخل) و بکارنinan (استخدام) و پیشانندان (عرض) و داخاز کرن (طلب) و ہہ لگرتن (ادخار) ہتد ..

نہ فہ ژی دیتنہ کا گشتی یہ بوو دہولہتی ب ہمی گروپین وی بین گشتی فہ نہک بوو تاکہ کہسی یان دہزگہ ہکی بتنی یہ .

داہاتی نہ تہ وہی یی گشتی (الدخل القومي العام)

کینزی ہمی کردارین نابوری گریڈان ب داہاتی نہ تہ وہی فہ (الدخل القومي) . چونکہ نہ وہ ژیدہری داخازکاری د بازاری دا ، پاشان دیتہ بنہما یی کو مہزاخلین بہرہمدہری و چہ نداتی بکارنinanا دہستی کاری وریژہیا بی کاری لسہر رادوہستیت .

ولپہی گوتنا (کینزی) ، داہتی نہ تہ وہی ژ دوو جورین مہزاخلان پیک دہیت یا نیکی)) مہزاخلین بہرخور نہ وین دہینہ مہزاخلن د بازاری دا ب بہادہریا وان کہل و پهلین بہرخور، ویا دووی مہزاخلین بہرہم دانی بین کو دہینہ مہزاخلن لسہر پروژین و بہرہینانی (1)

مہزاخلین بہر خور (النفقات الاستهلاکیہ)

(کینزی) ہزر دکر کو (بہرخوراکیا مہزاخلان) کردارہکا گریڈایہ ب کومہکا داہات و بہرخوریی فہ ب وکھہ فی ، (ہر چہ ند داہاتی مروقی زیدہ بیت مروق ہہردہم بہرہف

زیده خوری دچیت “ به لئو زیده هیا بهر خور نابیته هه قبار دگهل وی زیده هیا دگهل دا هاتی وی چیدبیت به لکو نهو زیده هیا بهر خور کیتمردبیت ژ وی زیده هیا دههاتی وی دا چیدبیت .)) (2) .

نهو نیکه دبیزنی هه زایان (رهمه کا - غریزه) لایه کی ژ بوو بهر خوری . و شینوارین فی مه زاختنا بهر خور نه تنی لسهر دا هاتی نه ته وهی دهیته کرن به لکو لسهر دهیته گافدان بوو یا کو دبیزنی (دوو جارکی هند) ناکو دانانا هیزه کا کرینی ددهستین وی دهزگه ها نهو که رسته چیکری ژ ناله کی فه ، و چیکرنا بیافی کاری نوی دنا فی دهزگه هی دا ژ ناله کی دن فه ، ناکو دانانا هیزه کا کرینی و هه بونا مه زاخین بهر خورین دووی نه بین نیکی و ههروه سان ل په ی نیک . وهنداتی فی (دوو جارکی هند) دهیته توخیب دان ب چه نداتی کاری داوی یا کو نهو مه زاخه (نفقه) ددهت . مه زاخین بهر هه مدهری (نفقات التثمیر)

(کینز) دبینیت نهو ا په یدا که ران (مستحدثین) پالدهت بوو وه بهر هینانی نهو هه قبه رکرنا مفایی لایه نه کی یی سهری درافی یه دگهل بهایی مفای . یا نیکی نهو ریژه یا سهدی یا (دانای) بوو مفایی سالانه یی کو بدهست وه بهر هینه ری دکه قیت ژ نه گهری بهر هه مدهریا سهری درافی وی د ماوه کی کاتی یی دهستیشانگری دا .

. لئو دهما هندهك نابورزانان ددیت کو بهایی مفای ژ نه گهری کومکرنا پارهیه (توفیر) وبلندبوونا فی بهای (نرخ) دبیته نه گهری زیده بوونا پاری هه لگرتی (الادخار) نهوی ژ مه زاختنی (استهلاك) فه مایی ، (کینز) ی ددانا کو گرنکیا مفای یا دوی چه ندیرا کو دبیته درافه کی پاره کی (نقدی) یی هه ردهم لبهر دهستی خودانی خویه ، بهایی مفای یی گریدایه ب وی ناره زویا خودانین درافی ژ بوو پارستنا سهرین دراقین خوه وهك پاره کی ناماده لپه ی داخازکاریا وان و نهو نرخه تیکاردبیت ب چه نداتی پاره یی بکار د بازاری دا ، چه ند نهو ریژه زیده ببیت بهایی مفای کیتمر لئو دهیت و بهر و پشت دروسته .

بیکاری (البطالة)

کلاسیکیان دلیکولینین خوه دا رژدی (جهخت) لسه پيشاندانی کرن نه کو
 لسه رداخازکاری، چونکه (پيشاندان) توخبيدانا سه رجه می وی چه نداتیا داخازکاری
 لنك (باتیست سای) .

(کینزی) هه بوونا فی شاشی - د هه فسه نگی دنا فبهرا پيشاندان و داخازکاری دهرباری
 کهرستان ره تکر ، ههزا (رهمه کا) بهره ف بهر خوری دچیت تا رادهیه کی یا نه گوره ونه ف
 هه فسه نگیه یا راوهستیایه لسه روه که فیا دنا فبهرا راگرتنی (التوفیر) و بهر هه مدانی
 (انتمیر) ، ویا ناسایی یه کو چه زین مروقی بهره ف راگرتنی دچن پتر ژوه بهر هیانانی
 (استثمار) ، وپاشی مانا به شهك ژداهاتی راگرتی پشکداریی د کیمرنا داهاتی نه ته وهی
 دا دکهت و داهاتنا دراقان و کیمرنا بکارنينا نا دهستی کاری ل په ی نیک . دهما پيشاندان
 و داخازکاری وهك هه ف دبن بی کو بکارناین یان کاری کرنا دهستی کاری وهك پیدفی نوی
 دهی رهوشا نابوریی دی د باری هه فسه نگی بی کاریی دا بیت یان کیمرنا نیننی دا بیت .
 چاره سهریا ته نگافیا نابوری (علاج الازمة الاقتصادية)

(کینزی) چاره سهری بوو ته نگافیین نابوری بهر چافکرنا دهستیپیک ب هیلانا سیاستا
 نابوریا نازا و فه گه راندنا مایتی کرنا دهولته تی نه کو بوو نزمکرنا دراقان یان بلندکرنا
 بهایی مفاي وهکو خه لکه کی دن وهسان هزر دکر ، چونکه نزمبونا ناستی فان دراقان دی بنه
 نه گه را کیمرنا داهاتی فان چینین کارکه ریا کو بهر خوریی دبر فینیت . و (کینزی) ی هزر
 دکر نه گه ر نازادیی بدهنه بازارین نابوریی دی درهوشه کا بگوردا فه مینیت ، ودویر نینه
 چه ند بارین نه بز فینا نابوری (الرکود الاقتصادي) یا دریژ خایه ن ب فه گرن . له ورا وی
 هاندان ب مایتی کرنا دهولته تی دا دچارچوقی وی سیاستا بلندکرنا مه زاخان و نزمکرنا
 باجان و بوقی نارمانجی نه ف چه ند ته فبیره پيشینیا رکرنا :

1- دهمان - هه ر نه و ژیدهری بهری ، لا په ر / 134 - 285 .

2- هه مان ژیدهر ، لا په ر / 286 .

أ - سیاستا دراقی (السياسة النقدية)

(کینز) ی بانگه‌وازی کر وگوت : پیدقیه دهولت سیاسته‌کا دراقرداری بدانیت کو به‌رده‌ست کرنا دراقی بکاری به‌ره‌شبیث ژئاله‌کی و بنه‌جهکرنا بهایی مفای د نزمترین ناست دا بیاریزیت ژئاله‌کی دیتر به‌ری هه‌ر تخته‌کی پیدقی یه چاره‌سه‌ری بهیته کرن بوو ناریشا هه‌زکرنا خه‌لکی بو پاری به‌ره‌شکار ، چونکه نه‌ف هه‌زه نه‌وه نا هیلیت پاره‌ی پیشاندان (عرض) بهیته‌کرن و پاشان بلندبوونا مفای . و ژبوو نزمکرنا فی مفایی لسه‌ر مه ، هه‌روهک (کینز) دبینیت ، بی هیزکرنا بهاده‌ریا یه‌کا دراقی ب ناوایه‌کی نه راسته‌و خو ، دچارچوقی زیده‌کرنا چه‌نداتیا دراقی بکار . راسته نه‌ف سیاسته‌ده‌بیته نه‌گه‌ری (زه‌خم بوونا دراقی) به‌لی (کینزی) دبینیت کو (سیاسته‌دا دراقکاری یا سه‌رکه‌فتانه نه نه‌و سیاسته‌ته یا کو هاریکاریا پارستنا بهاده‌ریه‌کا خوجه بوو دراقی دکه‌ت به‌لکو نه‌وه یا کو دهیلیت دراق هاریکاریا وه‌رابوونا ته‌فگه‌را نابوری دکه‌ت (3) .

ب - وه‌به‌ره‌ینانا گشتی (الاستمار العام)

ل فرده دهولت و ریقه‌به‌ریین مه‌زن ، هه‌روهک (کینز) دبیزیت : په‌نایی دبه‌نه کاری وه‌به‌ره‌ینانین گشتی و کارین باژیرفانی ژبوو پرکرنا کی‌مسیان د به‌ره‌مه‌ده‌ریا تاییه‌ت دا ، به‌لی نه‌وی پی ناگه‌ه بوو وه‌کو په‌نابرن بوو فی چاره‌سه‌ری نابیت تنی د باری ته‌نگافیا بی کاری دا بیت و داهاتنا بکارنایننا ده‌ستین کاری و بشیوه‌کی کوچ ناسته‌نگان نه نیخیته دریا وه‌به‌ره‌ینانا که‌رتی تاییه‌ت دا .

ج - فه‌گه‌راندنا به‌لافکرنا سامانی (إعادة توزيع الثروة)

ژبوو بنه‌جهکرنا وهک هه‌قییا کومه‌لایه‌تی (کینز) ی داخازا فه‌گه‌راندنا به‌لافکرنا داهاتی (درامه‌تی) دکر ، نه‌وژی دچارچوقی سه‌پاندنا باجین نوی لسه‌ر خودانین داهاتین مه‌زن ، نه‌ف چه‌نده دبوو نه‌نجامی داهاتنا وی داهاتی ونیزیکبوونا وی ژچینین هه‌ژار بین خودان داهاتین کی .

(3) ده‌مان - هه‌ر نه‌و ژیدهر بخو ، لا‌په‌ر / 302 .

د - پارستنا نابوری (الجمایة الاقتصادية)

دیتنا (کینزی) یا ژیک جودایه ژ نابورزانین نازا مینا ناده‌م سمیتی بین کو بانگه‌وازییا گوهرینکاریین بازرگانی ونه هشتنا پارستنا گومرکی کرین ، وداخازکر کو نه‌و نازادی

يا پېويسته لېن سيبهرا نابوريهك گه هشتبيته قوناغه كا كار پي كرنه كا ته واو بوو دهستكاران ، وجوداهي شي چه ندي لسهر دهوله تيبه نهو سياسته ته كا كومركي بسه پينيت دا دهليفه كا كاري دابن بكت تېوو كريكارين خوه ، وي دهمي دي يا خوراگريبت و بهرگريه كا توند (پتهو) هه بيت تېوو هه فركيا كه رستين بياني و پروژين ژدهرفه يي .

ره خنه گري ل تيورا كينزي (نقد النظرية الكنزية)

هندهك نابورناسان ديت كورمه كا (حهزا) بهرهف بهر خوريي دچيت نه يا خوجه ههروهك (كينزي) ي گوتي بهلكويا جودايه ب جودا بوونا چينين كومه لايه تي ووه لاتان و لپه ي جورين بهر خوريي . فانا نيشارهت ب چه ندين هوكاران دابوو يين كو كينزي نه دياركرين ، ويين كوخه لكي پالدهن تېوو هه ژيكرنا پاري (النقد) په رهه فكاروب تايهت دباري جهنگ و تهنگا قيين نابوري دا ، دهما نهو هه يين خو ژبه نكان فه دكيشن و په نايي هنده جاران دبه نه ته فكاربي ژبور اگرتنا (توفير) درافي خو مينا به شدارگه هين خويي كني (شركات التامين)

هندهكان ره خنه ل (كينزي) ي هاتنه گرتن ژبه ر فه راموشكرنا (تجاهل) رولي

دهزگه هين قهركني (مؤسسات القرض) ، ب تايهت د پروژين و بهر هيناني دا د چاچوفي پيدانا په يداكه ران (المستحدثين) ب پيدانين درافي (الاعتمادات الماليه) يين پيدفي تېوو پروژين خو . يا دن (كينزي) ي پيته نه ددا سه نديكايين كريكاران نه وين بهر فاني ژ كريكاران و مافين وان دكهن ، ويين داخازكاريا بلندكرنا درافي دكهن دهمي دهليفه بوو هات .

(كينزي) سه ردهري دگهل نابوريي وهك نابوريهك گرتي دكر و ژبيردكر كو كارقه دانين

(ردود أفعال) په يداكه ران بهرهف سياسته تا مائيتيكرني ، و دانا كوفي دهوله تي شيانين پيدفي هه نه تېوو پي رابوونين وي ب كردارين چاكسازيا نابوري .

لسهر وي بانگه وازيا (كينزي) ي بوو دهوله تي كري كو مائيتيكرني بكت تېوو نارسته كرنا بهرهف چونا نابوريي ، لي وي چه ند خالين چاك ژ سيسته مي نازاديا كه سي پاراستبون .

ناها ژفرده پرنسيبي (مذهب) نازاديا نوي هاتبو يي كو بوو دهوله تي بياقي كاري وي

توخيبدار دكته ، نه گهروي كارين هه بن مائيتيكرين خوه بكت تېوو په يداكرنا

هه قسه نگیه کی د ده می پرکاری دا و نه هیلانا پیک ئانینا کومپانیین بهر هه مگرتی ،
ولسه رویه کو ئاسته کی دستنیشانگری ژبهایان ب پاریزیت و ژی دهرنه که قیت .

نابوریا زانستی

(علم المعرفه)

نابوریا چه رخی بیستی ناخی نابوریا زانستی هه لگرتیه یا کو لسهر تیگه هشتنه کا نوی و
پتر کویراتی درولی زانستی دا هه ی . چونکه زانست ژ پیکهاتین سهره کیین سیسته ما
نابوری و کومه لایه تیا هه قچه رخن . و دی جیهان گاڤ هاشیتنه کی ژ پیشه سازیین زانیاری
بینیت یا کو هرزو بیر دبنه هیقینی بهر هه مین وی ، و داخویانه (به یانامه) که رستین
ساده بین وی بن ، و میشکی مروقی ئالافی (نامیری) وی بیت ، هه ر لپه ی فی ئیکی تیگه هین
نابوریا ژماره یی و بازرگانیا نه لیکترونیکی تیدا هاتنه خوه یا کرن یا کو زانست گه وهه ر
وهیژا بزقینا سهره کیا وینه .

زانست ل فی سهرده می دا بوینه به شهك ژ ئالگورکرن بازرگانیی و خزمه تکاری
وره وشه نبیری دناقبه را گه لاند ، دهوندهر و اندا دهوله تین دهوله مند ژ بین هه ژاریان
بین پاشقه مای خوه یا دبن . سهره وریا نیشتمانی و هیژا جقاتگه هی بوینه پیکهاته ک
سهره کی بین کو دهینه نواندن د شیانا فی چقاکی دا ژ بوو دهرکرن زانستان و داهینان .
ئافا کرنا دهوله تا نوی و پارستنا وی داخازیا گوهرینا جقاکی و هاندانا دست
پیشخهریت خوتایی (تاکه که سی) دخازیت ، و پالدانا گه نجان ژ بوو هرزکرنی
ونویخازی و داهینانی ، دا کو میشکی وان ل وهلاتی خو هافی نه بت و نه بیته مولکی
بیانین ، و بزاق کرن ژ بوو قه گه راندنا په یکه ری مه زاخین گشتی و به ری ک کرنا وان و
رابوون ب زیده کرنه کا بنه جه د مه زاخین تاییه تمه ند ژ بوو پرکرن زانیاری یا کو نه مای
وهکو (خوشی پی برنه کا هرکی) به لکویا بویه دانه یه ک گرنگ ژ دانین بهر هه مده ری .
(بیل غایتس) د گوتارا خوه دا یا کو روژناما (واشنتون پوست) به لاقگری گوتبوو)
داهینان ژیدهری سهر کردایه تیا ویلایه تین ئیگری یی نابوری یه ، وب ئاوا یه کی سهره کی
هه فکرکی یه د نابوریا جیهانی دا ، مه زاخین ویلایه تین ئیگری لسهر لیکولینان و

پاراستنا هەینین هزرکی و بازارین دراڤی ئەو بوون ژ گرتگترین هوکارین جفاک پی هاتیه گوهیرین تنی ژ هزر و بیران بەره‌ف دەزگەهین سەرکەفتی ((. و ویلایه‌تین ئیگرتی 137, 2 بیون دولار تەرخانکربوون ژ دراڤین فیدرالی ژ بوو لیکولین و پیشخستنان سالا 2007 ی ، و نارمانج ژی ئەو بوو بەرده‌وامیی بەده‌ته (شیانا هەفرکیی) د تەکنولوجیی و بازارین جیهانی دا . ونه‌ف مەزاخە کومپانیین ئەندازیاری و فیزیکی و ووزی و چەندی‌ن دن د بیاقین بزفتنا ژوینده ونوی قەدگرتی ، ئەو چەند تیرا ناکەت کۆ دەولەت خزمەتین نوژداریی و فیرونا سەرکی و ئیمناهییی تنی پیشککیشی هاولاتی بکەت بە لکو سەر وی یە ئەو وان هاندانین هزرکی و پیدانین ماددی (دراڤکی) و رافەکی (معنوی) پی بەدەت دا کۆ بهیته گوهیرین بوو هیزه‌کا بەره‌مدەر ، یا خودان شیان بوو ئافاکرنا دەولەتە‌کا بهیزوب هەفرک .

نارمانج ژ ئابوریا زانیاریی ئەو هەنە جەکرنا داها تەکی ئابوری پی دەستکەفتی و سەری دراڤی (سەرما یە داریی) مرو قایه‌تییی پیش بیخیت ، زانست داها تەکی بی دو ما هیکه ، بە لکو بە رو قازی قەباری وی بەرده‌وام زیدە دبیت ، ئەگەر دانە ل بەر کاری پشکداریی و پشککرنی ، دی بیته بیاقەکی ب پیتە ژ بوو هەفرکیا جیهانی زیدەباری کۆ ئەو بونەری کرداریه بوو سامانی . ئەف هەمی راستیه بنە جیهیی دکەن کۆ گرتگیا زانستان بهەمی بەش ورو لین خوه‌فە د پیشخستنا مللەتان و گە هاندنا وان ب بازنی هەفرکیی قە ، ئەورا ژ بەر ژ هوه‌ندیا دەولەتان جاقلیکرنین خوه بکەرتی فیرونا بلند زیدە بکەن ، وه‌فکیشا پی دانا دراڤی یا تاییه‌ت بوو بهیته تەرخانکرن ژ بوو ئافاکرنا نافەندیی لیکولین و خاندنان وه‌کو چاقلیکرن ئەوا ویلایه‌تین ئیگرتیی ئەمریکی پی رابوی .

ئەف فەرمانە دی هیته بنە جەکرن دەما ئەف دەولەتە دزانن کۆ نارمانج ژ پیشکەفتنا زانیاری نە تنی مفا دراڤکاریا راسته و خوه و یا ب لەزه ، بە لکو دامەزراندنا جفاکەکی زانین وزانستی یە ویی خودان شیان ب پی رابوونا سەر هەفرکیی د بازارین جیهانی دا . گە نجین ره‌وشە نبیر وزانا و خودان شیان ئەون دبنە فاکتەر د پیشخستنا دەولەتا خوه‌دا و پاشان گە هشتن ب ریزین شوره‌شا پزانینان و ئابوریا زانیاری ، چونکە نە زانینا پی زانینان ئاستە نگە که دریا پیشکەفتنی دا . ئابوریا زانیاری ب ئاوا یه‌کی سەرکی پالدانی

ئسەر بە لاقۇرنا پى زانینا وەبەرھینانا وان دكەت ، زیدەبارى پەیداكرن وھاریكاریا وان دقى كریاریدا ژبوو گوهرینا زانیاری بوو وی كه رستی جورین وی روژانه زیدەبىن و ھەر وەكو رولى وی زیدەدبیت د ناڤ ئابوریا جیھانى دا . رەنگشەدانا زانستی ورا دەیا كۆنترۆلكرنا ئالوزیین جودا جودا یین پیزانینا دابەشى چوار شیوا دبن :

1- زانستا پى زانینان (معرفة المعلومات)

ژانستین راستیانە پىك دەیت كوئە و ژانینا پیزانینان نەرىتى نىزىكترە .

2- زانستا نەگەرى یان (زانستا نەنگەرى) (معرفة العله)

بخوقە دگرت زانینا نەگەرىن ل پشت دیاردین خورستی و بەرھەم ئینانا وان دخزمەتا مروقى دا ، و نەڤ زانینە یە پشت وی پیشكەفتنا زانیاری و تەكنولوجى لپەى پیشكەفتنا پیشەسازى و بەرھەمدەریا كەرتىن ھەمە رەنگ رادوھستىت . و ژیدەرىن قى زانیاری خردبن د یەكین فیرونى و لیکولینان و پیشكەفتنا گشتى و تاییەت .

3- زانستا چاوانی (معرفة الكيفية)

نەڤ زانستە ئىشارەتى ب بسپورىی درا پەراندنا تىشاندا دكەت چ نەڤ تىشتە رىقەبەریا كەسان بیت یان بكار ئىخستنا كرداران یان بكار ئىخستنا ئامیران و ئالاقان بیت یان بكار ئینانا تەكنولوجیا ھەمە رەنگ بیت یا كو دەستكەفتنا چەندەكى ژوان پیدقى ب ئالاقاریەك جودا جودا و ئالوز و بەاگران ھەى .

4- زانیاریا خودانىن بسپورىی (معرفة أهل الاختصاص)

نەو گرنگیەكا زیدە ب قى زانستی دەیتە دان ، چونكە بوو را پەراندنا پروژان ب نەزتر و ساخلمترە .

ویلايەتىن ئەمریکىین ئىك گرتى پايین سەرورەرى بخوقە گرتینە دبیاقى لیکولینا و

ویبنداركرنن (قەدیتىن) زانستی دا ، بەلى لپەى قەكولینەكى گرنگترین كۆمپانیا

ئەمریکى پى رابوى (*) دشواتا سالا 2005 دا دبیژىت ((قى سەرکەفتنى دەست ب

توشبونا مەترسیا (داهاتنە خارى) كر ، و دبیت ببیتە نەگەرى ژدەست دانا هیزا ھەقرکیا

جیھانى ژویلايەتىن ئىكرتى)) . نەورا پیدقیە لگورەى قى قەكولینى بەردەوامى ب

و بەرھینانى بەیتە دان چونكە سیاسەتا پالەریا فیدرالیا زانستان و لیکولینن نەندازى

ل زانکو و تاقیگه هیڼ نیشتمانی به شه کی گرنکه ژگه شه بوونا ویلایه تیڼ ئیک گرتی پتر ژ نیف چهرخی ، ههروهسان فی سیسته می فیگرکرنی باشتین زانا ونه ندادزیارین نه مریکی به رهه فکرن وهه ولدان می شک و بسپوریا بیانی براکیشیت ونه ف خزمهت وناسانکاریا کو دبه رژه ونه ندا فه کولینین واندا بوو بکه ن

ولایه تیڼ ئیک گرتی چ دوبه ره کی وجوداهی نه دخسته دناقبه را هاوولاتین خوه و بین بیانی نه وین ژه می درین جیهانی هاتین، ریژه یا خویندکاریڼ بیانی ل نه مریکا گه له کا بلنده کو را پورته کا به نکا نیف دهوله تی دابوو خوه یاکرن سالا پارکو خویندکاریڼ بیانی بریژه یا 80٪ ژکوما هه لگرین دکتورایی ل بسپوریا نه ندادزیاری و بابه تیڼ زانستی بووینه) لیکولین وفیرون ودابینکرین زانستی و ههروهسان داهینان و وهه رابوونا نابوری و زیده باری هیژین کارکه رین کو بنه ماین ته کنیکی ههین ، نه فه هه می دنه بناغی سهره کی بو پارستنا سهرکه فتنا زانستی .

نه و را پورتا کومپانیا نه مریکی به رهه فکری لسالا 2005 لپن ناف و نیشانیڼ ؛
(Innovation he Task on the Future of American)

نه مریکا بهرپر سگریه ژلاوازکرنا فه کولینین زانیاری بشیوه کی مه زن دوان سالیڼ بوریدا ، چونکه وی چ هاریکاری و پالبه ریا درافی بوو ته رخان نه کربوون . هه روی را پورتی هوشداری راگه هاند کو (نه خه رچکرنا مه زاخان ژبوو فه کولین وفیگرکرنی دوور نینه بیته مه ترسی لسه ر نیمناهیا نه ته وهی یا نه مریکی دچاریکا بهیت ژچهرخی بیست ونیکی پتر ژگریمانه کی (احتمال ، فرضیه) یا هه ی کو بهرپا بوونا جه ننگه کا نوی روی بدت ، و لسه ر سهرکردین نه مریکی فی چه ندی تی بگه ن) . هه ر دیسان وی را پورتی نماژه ب بهر زبونا هژمارا نه ندادزیار و هه لگرین دکتورایی د جیهانی دا کربوو، و ژمارا ده رچویان ل زانکویڼ ناسیا د سالا 2000 وه کو دایه خوه یاکرن ب ریژه یا 2, 1 ملیون ده رچویڼ ژه لگرین باوه رنما نه ندادزیاری و زانیاری - ونه فه مه زنتین ژماره یه دجیهانی دا - ژمارا فان ده رچویان ل روسیا و نه ورپا روژه لاتی 850 هزار ده رچوی بوون ، و بهه را نه مریکا تنی ببوو نیژیکی 500 هزار ده رچوی فی ئیکی ناورین وی راکیشا بوون . و خه لکی ناسیا و بتاییه تی (چین ، کوریا ، و تایوان) هه زدکه ن کو خاندن د زانکویڼ

وانیښتمانی دا بهینه کرن نه خاسمه ل داویا زیډه بوونه کا مه زن ژمه زاختنا دراڅی
 لسه هرژمارا وان که سان زیډه بوو بیڼ کو بریارا وهرگرتننا باوهرنما دکتورایی ژانکو بیڼ
 ناسیان ژ 4983 بوو 9942 که س ، نه ف چه نده خویداکه ت کو نارسته بوونا فان
 دهوله تان بهر ف وهرارکرنا شیانین خوه بیڼ زانستی دچیت . و دگوتاره کا سرنج راکیش د ((
 نیویورک تایمز)) دال 28 چریا دووی 2005 لښ نا ف ونیشانیڼ ((چین هه ول دده ت
 فه کولهری بیانی ب راکیشیت بوو زانکو بیڼ خوه دا بکه ته مه زنتین زانکو)) روژنامه
 دبیریت چین هه ول دده ت کو زانکو بیڼ خوه بکه ته باشتین زانکو دجیهانی دا د فان دهه ان
 سالاندا ، و نه وی میلیاره ها دولاران دمه زخیخت ژبو هاندانا گرنگترین لیکولینه ران و وان
 زانابیڼ خو نه ویڼ ل روژناقا هه یڼ ژ بوو فه گه راندنا وان بوو وهلاتی وان یی دایک . و چین
 شیا کاره کی گرنگ نه نجام بده ت د بیافی فیږبوونی دا ، نه وژی دهما بریارا ژمارا
 دهرچو بیڼ هه لگرین باوهرنما دکتورایی نیژیکی پیڼج جارن هند ی کو هه یڼ بهری پیڼج
 سالان زیډه کړین ، نه و کاردکه ت سالانه 48 هزار خوینده فا ژ هه لگرین ماجستیږی و
 8000 خاندنه فا ژ هه لگرین دکتورایی دهر بیخیخت ، ونیزیکی 4,10 ملیار دولار دسالا
 2003 ژ بوو نا فاکرنا زانکویا مه زاختینه .
 فروشتین بهر هه مین ته کنولوجی ژ سالا 1989 تا کو 2001 ، بوینه دوجارکی هند و
 ریژها فان فروتنان ل ولایه تین نیگرتی ژ 423 ملیاران بوو 940 ملیار دولار ،
 ته فدهیا وهرار بوونا چینی د بهر هه مدهریا ته کنولوجی ژ 30 ملیار دولاران ببوو 257 ملیار
 دولار ، نانکو هه شت جارن هند ی وهرار بوونا نه مریکا گه شه کړیه .

ناده م سمیت دانهری زانیاریا نابوریا نوی یه ، وپیشه وایی لبرالیه تا نابوریه .

نه فې پهرتوکه گړنگترین وان هزرو بیرین نادهم سمیتی پیشکیش کرین د پهرتوکا خوه یا بنا فې ودهنگ هه یینن ملله تان (ثروة الامم) بخوفه دگړیت و هه فې بهرکرنه کی دناقبه را یین ددویفرا هاتین و ب تاییه ت جون مینارد کینز زیده باری پیدا چونه کا کورت لسه نابوریا زانستی .

(*) د. مؤمن محمد مریاتی - تکنولوجیا المعلومات والتعريب .

American chemical society Intel , Microsoft , Texas (*)
Intruments , National Association of Manufacturers ...

(*) إنتیل مجتمع الكیمیائیة الأمريكية، مایکروسوفت، تکساس Intruments، جمعیه وطنیه من المنتجین

فهرهنگا فې پهرتوکې

لسه رکسی، ژکیستی، لسه ژمیریاریا : علی حساب

دانبرکی، تدریجی، پیچ، پیچ، بهره بهره : تدریجیا

دهرینکرن، هه لدهرئینان، هه لگوزین : استنباط

ژیدهرکرن، دهرنه نجامکرن، دهرکه فکرن : استنتاج

فه خاندن : استقراء

چیپکرن سازی : (سنده تکاری - پیشه سازی) : صناعة

سهمت، بهرف، روکار، رییرهو : اتجاه .

لا، جیگه : جهة، طرف

هه فریک، هاوریک : توافق، تناسق

پیشه : حرفة

خزمه تکاری : خزمه تگوزاری : خدمات

که رسته : کهل وپهل : بضائع، مواد، سلع

سامان : ههیین . پروه : موجدات
 هه بوون : وجود
 وهرار : ئاژار . : تنمية
 خوڤینی ، خوڤه رستی : انانیه
 خوڤین ، خو پهستن : انانیه
 جفاتگه ه ، جفاك ، كومه لگا : مجتمع
 پیدقی ، پیتقی : خاست ، داخازی : حاجات ، طلبات
 فهراتی : ضرورة
 چاڤلیكهر ، نه ریتی : تقلیدی
 دهستی نه بینهر : الید غیر المنظورة
 مفا : منفعة .
 ژكارخستن ، بكارئینان : استهلاك .
 بهر هه مخور ، كارخستكهر : مستهلك .
 بهر هه مگرتن : احتكار
 كه دخور : مستغل .
 كه دخوری : استغلال .
 بهر هه مگر ، قورخكهر ، مالگر : احتكاری ، محتكر
 ته قدهیی : ریژه : نسبة
 زاخ : طاقة ، نمو
 زه خمبون په نه مان ، هه لاوسان : تضخم
 مه زاخ : تكالیف ، مصروفات .
 مه زاختن ، خه رجكرن : انفاق .
 خودی : خودان ، خاوهن : صاحب ، صاحبه
 ناقداری : شهره ، تسمیه عریقه
 ناڤکی ، به ناو ، رووگهش : أسمی ، صوری .

نیشادان : عرض ، تعلیم
 کارسهرن ، نیشادهر، نیشادار : مؤشر
 پاره‌کرن : دابه‌شکرن ، پارچه‌کرن : تقسیم
 دهمکیش : مده ، فتره ، استغراق
 مینه‌ک ، یه‌ده‌ک ، به‌رده‌ست : احتیاطی
 قانونا پیشاندان یان پیشچاقکرن و داخازکاری : قانون العرض والطلب
 نثیبون ، نزمبون ، داهاتن : إنخفاض ، هبوط
 فره ژیان : الرفاهية ، الرخاء
 بهایی بکارناینی : القيمة الاستعمالية
 بهایی ناڤکی : القيمة اهمية
 بهایی راستی : السعر الحقيقي
 بیربینا (تیورا) دراڤی ژیاربورینی : نظرية أجر الكفاف
 ببه‌ره‌م ئینان ، وه‌به‌ره‌ئینان : استثمار
 سه‌رمایه‌دار، سه‌ردراڤکار : رأس المال
 سه‌ردراڤکاری ، سه‌رمایه‌داری : الرأسمالية
 سه‌ری دراڤی (پارهی) : رأس المال
 خودانی سه‌ری دراڤی : صاحب راس المال
 بهاده‌ری : القيمة
 هه‌فرکی : منافسة ، مجادلة ، معاكسة
 پیشبرکی : مسابقة
 خویک : ريع
 باج : ضريبة
 باجا داهاتی (درامه‌تی) : ضريبة الدخل
 چه‌نداتی ، لیچون : كلفة ج تكاليف
 بهایی هه‌مه‌کی : الثمن الكلي

بهاگرتن : الكلفة
 سه ررژك : فائض
 سه ررژكا بهای : فائض القيمة
 بهرهم خور : مستهلك
 بهرهم خارن : استهلاك
 مفایئ سه ربه رداى ، مفایئ نازا : المنفعة المطلقة
 درامهت ، داهات : دخل
 باجا درامهتی : ضريبة الدخل
 بهرینیات : مبادئ
 باراق ، بیندهر ، ناووههوا ، كەش وههوا : مناخ
 ژیهاتی ، بكیړهاتی : جودة ، ملائمة .
 ژیگرتی ، نایاب : إنتقاء ، إنتخاب .
 خوراگر : صامد ، ثابت .
 خوراگرتن : ثوابت ج ثبوت ، صمود .
 پیدان : منح
 پیدانیئ هاندانی : حوافز
 فلیشانى ، نافراندن : إبداع
 فلیشان : مبدع
 فهمان : تراجع ، كساد ، تأخر ، إستغراق .
 گونجاندن : ترهیم ، توافق ، تناسق .
 دهركرن : إصدار
 ژوركرن : إدخال
 ژدهرفه نائین : استيراد
 خوکاری : ذاتي العمل
 ژنك خو : تلقائياً

- پالبهري : دافع
- پالبهريا كهسى : دافع شخصي
- باريهر: مطيع ، خدوم
- بيربين ، بيردوز : نظرية
- بينداركرن : اكتشاف
- كه ند : منجم ، حفرة ، المكان الغائر عمقاً في الارض
- كه نداڤ : الخليج - الترجمة الحرفية لـ كلمة كه نداڤ (حفرة الماء) المكان العميق الغائر في الارض والذي تجمع فيه مياه البحر .
- گل كه ند : المكان الذي يأخذ منه الطين الاسود
- گل : ناخا رهش : الطين الاسود كانت النساء تستخدمه للغسيل .
- زير كه ند : منجم الذهب
- رهژی بهر كه ند : منجم الفحم الحجري
- ته فگه ركرن : تفعيل
- كور به ند : منتدى .
- خال : ننگه ، اشاره ، وشم .
- ژى نينان ، ژى هاتن : قيمة
- ناقار، زهقى ، ملك ، نهر د : عقار
- قه تلازى ، كيم هه بوون : ندرة
- شاشى : خه له تى ، چهوتى : خطأ
- وه به رهينان ، به رهه مدهرى : استثمار
- به رهف چون ، سه نت : اتجاه
- به لاقبوونا ب بزافكارىي : التوزيع بالحركي
- په يداكهر : مستحدث
- قانونا رى دهركرنان : قانون المنافذ
- كومكرن لسهر نيك ، لسهر نيك دانان ، لسهر نيك هه لگرتن : ادخار، جمع .

راگرتن ، هه لگرتن : توفیر
 به ره همدان : تئمیر
 هه لبهت : طبعاً
 هه لبهتی ، به لگه به لگه پی نه قییت : بدهی ج بیهیات
 ملی کار ، خویی کار : مؤمم
 ملی کرن ، خویی کرن : تأمیم
 کارفه ژمن : رد فعل ج ردود أفعال
 گاڤ هاشییتن : طفرة
 چاند ، رهوشه نیبری : ثقافة
 داهینان ، فلیشانی : ابتکار ، ابداع
 خوتایی ، تاکی : مفرد
 تاکه کهسی : فهردی
 تاکه کهس : فرد ، بمفرده
 خوشی پی برنه کا هزرکی : ترف فکر
 پرکاری : مزاحمة
 نه ریتی : تقلیدی
 نالافکاریهك : الیه
 به هره دار : نمودجی
 رژدی ، جهخت : إصرار
 بخوفه دگریت : تشتمل ، تحتوی .
 بخوفه گرتن : إشمال إحتواء .
 نالافکاری : الیه
 گریکار نالوزکار : معقدة
 جیبه جیکرن ، بجه ئینان : تطبیق
 سه ره دهری : تعامل ، تصرف

چاکی خاز ، چاکخواز ، چاکساز : إصلاحی
 چاکی خازی ، چاکی خوازی : اصلاحی
 چاکی گیر : مصلح .
 چاکی گیری : إصلاح .
 ژبه رگرتن : کوی کرن : استنساخ
 وهگری ، گرمانه : افتراض
 دهر به گی ، دهر به گایه تی : إقطاعیة .
 زورینه ، پرانی ، پتری : اکثریة .
 ده نیقه باز : انتهازی
 پاوان : محمیة
 هز ، رههك : رغبه ، غریزه
 بهردایی ، رهها : مطلق
 داگیرستان : مستعمرة

خاندنهك د نابوريا بازاری دا

په رتوك : نادم سمیت

به رهه فكرن : كامل وزنه

وه رگيران : نزار احمد بامرني

ادم سمیت

قراءة في إقتصاد السوق

إعداد : كامل وزنه

ترجمه : نزار احمد البامرني

Adam Smith
Case report in bazaar economization
Preparation : M . Kamil Wezna
Translation by : M .Al Bamerny Nizar . A

چاپا نیکی : 2007 به غدا - أربیل - بیروت

لاپهر

- پیوست (فره - رست) (الفهرست)
- بابهت
- ناورةك
- پیشه کی یا بهر هه فکهری (کامل وزنه)
- پیشه کیا وهرگیبری
- ئادهم سمیت (Adam smit)
- خاندنهك نسهر نابوريا بازاری - (پیشه کی)
- ئادهم سمیت (Adam smit) کورتیهك نسهر ژیاننا وی
- پرتا نیکی (کار ژیده ری هه یینییه) سامانیه (العمل مصدر الثروة)
- بسپوری دکار کرنی دا . (التخصص في العمل)
- بهاده ری لدهف ئادهم سمیت (القيمة عند سمیت)
- نرخ لدهف سمیتی (السعر عند سمیت)
- تیورا پاره کرنی (به لافکرنی) (نظریة التوزیع)
- بازاری ژدهرفه یی (التجارة الخارجية)
- باوه ری ب سیسته می سروشتی و بهر ژه وه نديا كه سوکی
- و بانگه وازی بو نازادی . (الاعتقاد بالنظام الطبيعي والمصلحة الشخصية والدعوة للحرية)
- سیاسه تا نابوری و نه رکین دهوله تی و دراقی گشتی (السياسة الاقتصادية وواجبات الدولة والمالية العامة)
- تیورا خویکی لئک ئادهم سمیتی (نظریة الربح عند ادم سمث)

- ریبازا نازادیا که سایه تی (قانون المنافذ)
 - پروگرامی (میلی) یی چاکسازیی (برنامج میل الاصلاحی)
 - نابوریا نارهسته کار (الاقتصاد الموجة)
 - داهاتی نه ته وهیی یی گشتی (الدخل القومي العام)
 - مه زاخین به ره همدهریی (نفقات التثمیر)
 - بیکاری (البطالة)
 - چاره سه ریا ته نگافیا نابوری (علاج الازمة الاقتصادية)
 - أ - سیاستا دراخی (السیاسة النقدية)
 - ب - وه به رهینانا گشتی (الاستثمار العام)
 - ج - فه گه راندنا به لافکرنا سامانی (إعادة توزيع الثروة)
 - د - پارستنا نابوری (الحماية الاقتصادية)
 - ره خنه گری ل تیورا کینزی (نقد النظرية الكنزیه)
 - نابوریا زانستی (علم المعرفة)
 - 1- زانستا پی زانینان (معرفة المعلومات)
 - 2- زانستا نه گه ری یان (زانستا نه نگه ریی) (معرفة العلة)
 - 3 - زانستا چاوانیی (معرفة کیفیه)
 - 4- زانیاریا خودانین بسپوریی (معرفة أهل الاختصاص)
- داوی (الخاتمة)